ستایش و پیاهەڵدان

ستایشی پێغەمبەر(د)*

خەیالی باطلە بۆ تۆ هەوای دەوڵەت و تاج
ویصاڵی زائیلە ئەفکاری جەمعی باج و خەراج
نەعیمی هەردوو جیهان پێت بڵێم بەتۆ کە چییە؟
گەدایی دەری سوڵتانی صاحێبی میعراج
موحەممەدی قورەیشی سەییدی جەمیعی ڕوسول
کە خاکی دەرگەهی بۆ دەردی هەر دڵێکە عیلاج
لە خومی حوببی ئەوا ڕۆح و دڵ مولەووەن کە
ئیتر چ حاجەتە ڕەنگ کەی جلت بەخومم و زاج
ئەگەرچی غەرقی ڕەهی زوڵمەتە دڵی (زێوەر)
کە بۆتە ئوممەتی ئەو زاتە دەسیەگاتە سیراج

....

* ئەم شیعرە لە ل١٤٠-١٤١ی کەشکۆڵی (أ) و ل١٦ی کەشکۆڵی (ب) و (بەیان)ی ژمارە (١٣٧) ل٢٠دا هەیە.

بۆ جەژنی مەولوود*

لە هەر چوار گۆشەی دنیاوە ئەمڕۆ جەژنی مەولوودە
چ مەولوودێ؟ ظهووری حەزرەتی مەحبووبی مەعبوودە(١)
چ مەحبووبێ کە نووری چاوی جوملە ئەهلی تەوحیدە
چ مەحبووبێ سەراسەر مەخزەنی عیلم و وەفا و جوودە(٢)
خوا لەم مانگەدا ئەو نوورە پاکەی خستە سەر دنیا
لەسەرمان ئیحتیرامی مانگی وا مەطلووب و مەقصوودە
کە ئەحکامی مونیری نووری شەرعی خستە ناو عالەم
هەچی ئەحکامە مەنسووخە هەچی ئەغیارە مەطروودە(٣)
شەوی پاکی ویلادەت صوبحی ئیقبالی موسوڵمانە
دەری ڕەحمەت کراوە، دەرگەهی ئیدبارە مەسدوودە(٤)

....

* ئەم شیعرە لە ل١٨٧ی کەشکۆڵی (أ) وەرگیراوە.

(١) ظهوور: دەرکەوتن، لەدایکبوون. مەحبووب: خۆشەویست. مەعبوود: خوای پەروەردگار.

(٢) جوملە: کۆمەڵ. ئەهلی تەوحید: ئەوانەی خوا بەیەک ئەناسن. جوود: سەخا و بەخشایندە.

(٣) مەنسووخ: هەڵوەشێراوە. ئەغیار: بێگانە. مەطروود: دەرکراو.

(٤) دەری ڕەحمەت: لە کەشکۆڵەکەدا نووسراوە (دەری زەحمەت). دەرگەهی ئیدبار: دەرگای بەدبەختی. مەسدوود: داخراو.

بۆ جەژنی مەولوود*

ماهی ڕەبیعول ئەووەلە ماهی مەسەڕڕەتە(١)
ماهی طلووعی کەوکەبی چەرخی فتووەتە(٢)
ماهی ظهووری گەوهەری بەحری مەعاریفە
ماهی غورووبی کەوکەبی مەنحووسی وەحشەتە(٣)
ماهی هیدایەتە بەرەکەترێز و فەیض خێز(٤)
فەخری مووەحیدینە کە ماهی وەلادەتە(٥)
ماهی وەلادەتی شەهـ و سوڵتانەکان نییە
ماهی ویلادەتی شەهی ئیقلیمی حیکمەتە
ماهی بروزی مەقدەمی پاکی (محمد)ە
جەژنی مووەحیدینە نیشانەی سەعادەتە
ئەو ماهی ڕۆژوو نییە دەم حەبس ئەکا لە نان
ئەم مانگی نای و نۆش و مەهی عەیش و عوشرەتە
عود و بوخوور و صەدریی و چەمپار واجبە
تەهلیل و زیکر و هەلهەلەیە زیکری ئوممەتە
یارەب قودوومی خێر و شەرەف بێ لە بۆ هەموو
ڕەحمێ پەیا بکا ئەوی ئەربابی ئەروەتە

....

* ئەم سرووده ئایینییە کە زێوەر بەبۆنەی جەژنی لەدایکبوونی پێغەمبەرەوە گوتوویەتی لە ل١٦٧-١٦٨ی سۆزی نیشتماندا چاپ کراوە، هەروەها لە ڕۆژنامەی پێشکەوتن، ژمارە ١٨، ساڵی ٢ی ١٩٢١دا بڵاوکراوەتەوە.

(١) ماه: مانگ. مەسڕەت = مسرّت: کەیف خۆشی.

(٢) طلووع: دەرکەوتن، هەڵاتن. کەوکەب: ئەستێرە. فتووەت = پیاوەتی، جوان چاکی، مێرخاسی.

(٣) غورووب = غروب: ئاوابوون. مەنحووس: بەدبەخت و چارەڕەشی.

(٤) فەیض خێز: ئەوەی بەخشش و خێر و بەرەکەتی لێ پەیدا ببێ.

(٥) مووەحیدین: موحدین: ئەوانەی کە خوا بەیەک ئەناسن.

جەژنی ڕەمەزان*

جەژنی ڕەمەزان هاتەوە ئەییامی سووورە(١)
هەر جێگە کە من سەیری ئەکەم مەجمەعی نوورە
لایێ بەنەوای عوود و نەی و چەنگ و چەغانە(٢)
بازاڕ و دەر و کووچە ئەڵێی (وادیی طوور)ە(٣)

واعـیظ دەمی بەسـراوە وەکـو فـوندەق و بادام(٤)
یار بەسـتـەدەهەن مـوحـیی ئەمـواتی قـوبووره(٥)
زاهیـد سـەری کـز کـردووه، بازاڕی کـەسـاسـه(٦)
شاهید غەمی دەرکردووه، خۆی شەمعی حوزووره(٧)
بەم شـاره بڵـێم جـەننەته تەصـدیقی ئەکـەن زوو
لایێ هەمـوو غـیلمـانه، لەلایێ هەمـوو حـووره(٨)
لەم جەژنه کـەوا مـەنبـەعی سـەد ڕەحـمـەت و لـوتفـه
ئەو شـۆخـه لەگـەڵ ئێـمـه بەعـینوان و غـرووره
بۆ کـوشـتنی من کـیسـوەتی جەلـلادی لەبەر کـرد(٩)
باڵای سـەراپا کـه دەڵـێی ئاگـری سـووره
جەمعییەتی خەڵقی هەمـوو وەک جەمعی صـەحیحه
شـادی له دڵی ئێـمـه وەکـو جـەزری کـوسـووره
(زێوەر) چییه تۆ بیخەیه بەر تیری مەلامەت؟(١٠)
تۆ شاهی (سـولەیمان)ی و ئەو هەروەکـو مـووره(١١)

....

* ئەم شیعره له ل١٧٧-١٧٨ی کەشکۆڵی (أ) و ل٤٠ی کەشکۆڵی (ب)دا نووسراوەتەوە، له کتێبی گوڵ دەستەی شوعەرای هاوعەسرم ل٢٤-٢٦دا چاپ کراوە، له گۆڤاری (بەیان)ی ژماره ١٢٧، ل٨٨ یشدا بڵاو کراوەتەوە. چوار دێری له گۆڤاری گەلاوێژی ژماره ٨ی ساڵی چوار لەلایەن مامۆستا ڕەفیق حیلمییەوە بڵاو کراوەتەوە.

(١) ئەییامی سورووره: ڕۆژانی شادی و خۆشی.

(٢) عوود (کەشکۆڵی أ) - ڕود (سەرچاوەکانی تر) (عوود) و (نەی) و(چەنگ) و (چەغان) ئامێری مۆسیقان.

(٣) وادیی طوور = وادی طور: شیـوی طوور، دۆڵێکه له ئەرزی سینا حەزرەتی مـوسا نووری خـوای تیـا بینی، شاعـیرانی کلاسیکی بەکینایه بەکاری دەهێنن بۆ شوێنی بەیەک گەیشتنی دۆست و دڵدار و جێگای صەفا و خۆشی.

(٤) فوندەق: بەعەرەبی پێی دەڵێن: (بندق) وەکو بسته وایه.

(٥) بەسته دەهەن: دەم نووقاو. موحییی ئەمواتی قوبووره: واته: زیندووکەرەوەی مردووانی گۆڕستانەکانه.

(٦) زاهید: صۆفیلکه، ئەوەی که بەڕواڵەت وازی له دنیا هێناوه.

(٧) حوزوور، حضور: شەمعی حضور: چرای مەجلیس.

(٨) غلیمـان: کـۆی (غـلام)ه ئەو کوڕه گەنجه جوانانەی له بەهەشتا خزمەت دەکەن. حوور: کـۆی (حۆری)یه ئەو کچه تازه پێگەییشتووانەی له بەهەشتا خزمەت دەکەن.

(٩) کیسوەتی جەللادی: بەرگی سوور و خوێناوی.

(١٠) مەلامەت: لۆمه و سەرزەنشت.

(١١) شاهی سولەیمان: حەزرەتی سولەیمان پێغەمبەر. موور: مێروولە، ئاماژەیه بۆ چیرۆکی حەزرەتی سلێمان و مێروولەکه که له کـاتێکا سلێـمـان بەخـۆی و لەشکرەکـەیەوە بەشـوێنێکا ڕۆیی مـێروولەییێک هاته زبان و بەڕەفـیـقەکـانی خـۆی گـوت: هەریەکەتان بچێته ناو مەڵبەند و شوێنی خۆیەوە با سولەیمان و لەشکرەکەی نەتان پروێنن.

ستایشی حەزرەتی غەوثی گەیلانی*

منم گـەدایی دەری بارەگـاهی حـەزرەتی غـەوث(١)
نواڵه جۆبی سەخـای فـەیز بەخـشی نیـعـمـەتی غـەوث
ڕەئیـسـی طائیـفـەی ئەولیـایه گـەیلانی
گەیشـته هیندوحەبەش شەوقی نووری تەلعەتی غەوث(٢)
دەلیلی سـالیکی هالیک، چراغی گـوم گـەشـتـه(٣)
سـیراجی زومرەی ئەقطابی دەهره هیـمـمـەتی غـەوث(٤)
نەژادی حـەزرەتی زەهرا و نووری چەشـمـی (حـسین)(٥)
طەریقی ئەسهەله بۆ مـەعریفەت طەریقەتی غـەوث(٦)
بەسـیم و زەڕ مـەکـه تەشـبـیـهی خـاکی دامـانی
کـه تاجی فـەرقی ئەمـیرانه خـاکی توربەتی غـەوث(٧)
تەصـەڕروفـاتی حـەیات و مـەمـاتی یەکـسـانه(٨)
تەبەددولاتی نەبوو فـەیزی نووری شـەوکـەتی غـەوث(٩)
دەروونـی (زێـوەر) و دەریا، گـەلێ لـەیەک دوورن
لەفـیکری ئەو بەدەره، مـەدحی جاه و حەشـمـەتی غـەوث

....

* ئەم شیعره له ل١٣٩-١٤٠ی کەشکۆڵی (أ) ل١٥ی کەشکۆڵی (ب) و گۆڤاری (بەیان)ی ژماره ١٣٧ ل٢٠دا هەیه.

(١) غـەوث = غـوث: وشـەیێکی عـەرەبییـه چاوگی فـیعلی (غـاث - یغـوث) بەمـانا یاریدەدان و فـریاکـەوتنه له کـاتی تەنگوچەڵەمـەدا. ئیـتر ئەم وشـەی (غـەوث)ه کراوه بەنازناوی شێخ عـبدالقـادری گـەیلانی ١٠٧٨-١١٦٥ی ز کـه وترا (غەوث) مەبەست ئەوه.

(٢) ئاماژەیه بۆ ئەوه که طەریقه و ڕێبازی غەوثی گەیلانی دنیای گرتۆتەوه.

(٣) دەلیل: ڕێ پیشـاندەر. سالیکی هالیک: ڕێبواری ڕێگای خەتەر و ترسناک. چراغ: چرا. گـوم گەشـته: ڕێی لێ ونبوو، سەر لێ شێواو.

(٤) سیراج = سراج: چرا. زومره = زمره: کۆمەڵه و تاقم. ئەقطاب: کۆی (قـوطب)ه زاراوەییێکی صۆفـیانەیه و بەشێخێک دەگوترێ (قطب) که گەیشتبێته پله و پایەیەکی تایبەتی.

(٥) زەهراء: نازناوی فاطیمەی کچی پێغەمبەره (د). چەشم: چاو.

(٦) طەریق: ڕێگا. ئەسهەله = أسهل: ئاسان، ئاسانتر. بۆ مەعریفەت: مەبەست (معرفة الله)یه خوا ناسی و گەیشتن بەخوا بەدابونەریتی دەروێش و صۆفییەکان.

(٧) تاجی فەرقی ئەمیران: تاجی سەری پاشایان. توربەت: گڵ.

(٨) تەصەڕروفات = تصرفات: مەبەست کارتێکردن و کێشکردنی دڵی خەڵکییه. حەیات: ژیان. مەمات: مردن.

(٩) تەبەددولات = تبدلات: گۆڕان. فەیز = فیض: لێشاو. شەوکەت: شان و شکۆ.

کاک ئەحمەدی شێخ*

هەر هیمەتی کاک ئەحمەدە وا بۆتە جیهانگیر
هەر خاکی دەری مەرقەدی ئەو پیرەیە ئیکسیر(١)
نووری ئەوە جاری بووە وەک شوعلەی خورشید(٢)
فەیضی ئەوە ڕۆم و عەجەمی کردووە تەسخیر
کاک ئەحمەدە شەهبازی تەریقەت بەحەقیقەت(٣)
ئەو بوو کە عەصا بوو چ لە بۆ جوان و چ بۆ پیر
ئەو زاتە مەلەک خەسڵەتە بوو ڕووی لەخوا بوو(٤)
کاک ئەحمەدە ئەوسافی هەموو نایەتە تەحریر
ئەی مونکیری جاه و شەڕەف و فەیض و کەرامات
خۆت لادە کە نیشتووی لە بەرابەر دەمی شەست تیر
مەحبووبی هەموو عالەم و مەجزووبی ئیلاهی
شێخی قەرە چێوارە کە شەیتانی ئەکرد زویر(٥)
ئاثاری فوبووضاتی دڵی شێخ کەریمە
خستوویەتە ناو قەلبی هەموو کوردەوە تەئثیر
«کانی کەوە» دێڵێژە، مەقامی «گڵە زەردە»(٦)
شێرانی زەمانە ئەخەنە حەڵقەی زنجیر
ئەی تالبی دین، عاشقی حەق، سالیکی عاریف
بۆ خزمەتی ئەم تائیفە لازم نییە تەئخیر
بۆچی نەبمە بەندە و دەروێشی ئەمانە
مەربووطی ئیلاهین چ بەتەهلیل و چ تەکبیر(٧)
دەروێشە کە ماریان لە دەسا عەینی خەیارە
دەروێشە کە شێری نەڕ ئەکا بەستە و زنجیر
دەروێشە بەزیکر و بەدەف و شەوق و سەماعە
دەروێشە کە دنیا لە نەزەریایە وەکو بیر
(زێوەر)! وەرە دەروێش بە بەدڵ نەک بەسەر و پرچ
وەک مونکیری بێ دین بەهەوەس ڕووت مەکەرە قیر

* ئەم شیعرە لە ل١٤٦ - ١٤٧ی کەشکۆڵی (أ) و کەشکۆڵی (ب) ل١٧ نووسراوەتەوە لە گۆڤاری بەیان، ژمارە ١٣٧/ل٢٠دا بڵاوکراوەتەوە. جارێکی تریش شێخ ئیسماعیلی دێڵێژەیی ئەم قەصیدەیەی لەسەر دوو پەڕە نووسیوەتەوە

دوایی لەگەڵ کەشکۆڵی (أ) جزوبەند کراوە. هەروەها لە ل٢٠ دەستنووسی شاعیریشدا هەبووە ئێمە ئەممان کرد بەبنەما.

(١) دەری: دەرگای. مەرقەد: ئارامگا. ئیکسیر: بەقسەی پێشینان و نووسراوی کۆن گوایە ماددەیێکە کە تێکەڵ مس بکرێ دەیکا بەزێڕ، تێکەڵ بەجیوە بکرێ دەیکا بەزیو.

(٢) خورشید: خۆر.

(٣) شەهبازی تەریقەت: شاباز و شێخی شارەزا بۆ ڕێ و شوێنی خوا پەرستی.

(٤) مەلەک، خەسڵەت: ئەوەی ڕەوشتی وەک فریشتە وابێ.

(٥) شێخی قەرەچێوار: مەبەستی شێخ حەسەنی قەرەچێوارە، ئەم زاتە کوڕی شێخ عەبدولکەریمی کوڕی شێخ مەحموودی کوڕی شێخ ئیسماعیلی ولیانییە.ساڵی ١٢٦١ی ک لە دایک بووە. پیاوێکی خواناس و زاهیدێکی ڕاستەقینە بووە، لە قەرەچێوار و قەڵا مکاییل و قادر کەرەم تەکییەی هەبووە. ساڵی ١٣٢٤ی ک لە قادر کەرەم لە دنیا دەرچووە.

(٦) کانی کەوە و دێڵێژە و گڵەزەردە: سێ گوندن تەکیە و ئارامگای شێخانی بەرزنجەیی لێیە.

(٧) مەربووطی ئیلاهین: سەر بەپێڕی خوداین. تەهلیل و تەکبیر: دوو جۆرە ویرد و ذیکری دەروێشانە.

ستایشی شێخ عەلائەدینی بیارە*

بام عەهدی جوانی بگەڕێتەوە
هۆشی ڕۆیشتوو بڵێن بێتەوە
ئەقڵت نەمابێ ئەگەر لەسەردا
لە بیارەدا عەقڵت دێتەوە
ئەیان وت قەبزە ناو دێی بیارە
چوومە خانەقا دڵ ئەکرێتەوە
تەئثیراتێکی مەعنەویم تیادی
غەم وەکو بەفر تیا ئەتوێتەوە
لایێک تەدریسی عیلم و شەریعەت
لایێک دەروازەی فەیض ئەکرێتەوە
لای خوا بگاهی شێخ (ضیاءالدین)(١)
بۆی لیحیەی شەریف ئەپەخشێتەوە(٢)
مەحاسینی پاک سەییدی عالەم
مەلەک بۆ طەوفی ئەڕوا و دێتەوە
لە سایەی صیدقی شێخ عەلائوددین
تا ڕۆژ لە مەغریب ئەگەڕێتەوە
خانەقا هەروا پڕ لە فەیض ئەبێ
چرای ئیرشادی قەت ناکوژێتەوە
شێخ (علاءالدین)، (صانه المعین)
وەصفی خێراتی ئەو نابڕێتەوە

شێخ (علاءالدین) فەخری زەمانە
ئەمشالی ئیتر قەت نابێتەوە
بوبەکر خەسڵەت عومەر مەعدەلەت
شەیتان لە ناوی ئەسلەمێتەوە
خادمی دین و عیلم و فوقەرا
خوا ئەم زاتەمان نەشارێتەوە

....

* ئەم شیعرە لە ل٢٢٦-٢٢٧ی کەشکۆڵی (أ) وەرگیراوە.
شێخ علاءالدین کوڕی شێخ عومەری (ضیاءالدین)ە ساڵی ١٢٨٠ی کۆچی هاتۆتە دنیاوە هەر بەمنداڵی خراوەتە بەر خوێندن و لای مەلا حامیدی کاتب قورئان و کتێبە سەرەتاییەکانی خوێندووە، دوایی وەکو فەقێکانی ئەو سەردەمە نەحو و صەرفی عارەبی و هێندێ کتێبی شەرعیشی خوێندووە. لە تەمەنی دوازدە ساڵیشدا تەریقەتی وەرگرتووە دوایی دەستی کردووە بەئیرشاد و ئامۆژگاری لەسەر ڕێ و شوێنی باوک و باپیری خۆی. زۆر بەلێبوردنیشەوە خزمەتی عیلم و ئەقافەی ئیسلامی کردووە تا لە ساڵی ١٣٧٣ی کۆچی لە بیارە لە دنیا دەرچووە و هەزار ڕەحمەت لە گۆڕی. بۆ زیادە مەعلومات لە ژیان و بەسەرهاتی ئەم زاتە سەیری کتێبی یادی مەردان بەرگی دووەم ل٣٠٨-٣١٧ دانراوی مامۆستا مەلا عەبدولکەریمی مودەڕیس دەکرێ.
(١) خوا بگاهـ: ئارامگاه. (ضیاءالدین): مەبەستی شێخ عومەری کوڕی شێخ عوسمانی سیراجوددینە و (ضیاءالدین) نازناویەتی. ئەم زاتە موبارەکە ساڵی ١٢٥٥ی کۆچی لە بیارە چاوی بەجیهان هەڵهێناوە ساڵی ١٣١٨ی کۆچیش لە دنیا دەرچووە. یەکێکە لە پیاوچاکانی سەردەمی خۆی، ژینامە و باسی ئەم زاتە زۆری دەوێ و لێرە جێگای نابێتەوە هەر کەسێ دەیەوێ بەتەواوی لەم بارەوە ئاگاداربێ سەیری یادی مەردان (ج٢/١٤٩-٢٧٣) بکا.
(٢) لیحیەی شەریف: مەبەستی ئەو چەند تاڵە مووەی پێغەمبەرە (د.خ) کە لە خانەقای (بیارە) لە شووشەیەکدا پارێزراون.

لە ستایشی شێخ (مستەفای نەقیب)

هاتە خەوم*

هاتە خەوم دولبەری سیمین بەدەن، گوڵ عوزار(١)
زینەت و ئارایشی دابوو وەکو نەوبەهار
ڕۆینی «کەبکی دوری» عیشوەو و جیلوەی پەری(٢)
ئەبرۆی وەک خەنجەری قەلبی ئەکرد زەخمدار
غەنج و عیتابێکی بوو، ناز و حیجابێکی بوو(٣)
مەیلی کەبابێکی بوو وەک دڵی عوششاقی زار(٤)
هاتە تەکەللوم وتی عاشقی و دڵ لەتی
مائیلی ڕووی عوشرەتی، بێنە مەیی خۆش گەوار(٥)
وەختی شەراب و مەیە بەربەط و چەنگ و نەیە
مەجلیسی شاهی (کەی)ە وەعدەی بۆس و کەنار

هاتمە جوانی حەبیب، ئەی بەهەموو دەرد طەبیب
بێتو بزانێ (نەقیب) هەردوو ئەبین شەرمەسار
ڕوو لە جەفامان ئەکا، تەرکی حەیامان ئەکا
تووشی بەلامان ئەکا، وێڵی دیارە و دیار
ناوی (نەقیب)ی کە بیست بەحثی صیفاتی ئەویست
لاڵە لە وەصفی زمان جامیعی فەزل و ویقار
(ابن مزید)ە و (حەتەم)، دەرگەهی (بیت الحرم)
صاحیبی جاهـ و حەشەم دێنە دەری شار بەشار
حوببی لەگەڵ عالمان، بوغزی لەگەڵ زاڵمان
موعتەبەری حاکمان صاحێبی جاهـ و ویقار
ڕۆژی وەغاو و قیتال حەملەی شێران میثال
صاحێبی فەڕڕ و جەلال مونتەخەبی ڕۆژگار
ئەهلی زەمین و زەمان جوملە موتیعن بەجان
حوکمی بەسەر دوژمنان (جاری)یە وەک (ذو الفقار)
نحمدک ربّنا! مثله أعطیتنا
ذلک فخر لنا فوق جمیع الدیار
سەییدی ئەعلا نەسەب شێرە لە وەختی غەزەب
جامیعی حوکم و ئەدەب بەندەیی پەروەردگار
ڕەببی لەبەر خاتری سەییدی (فخر الأنام)
قەت لە نزوولا نەبێ زاتی سەعادەت شیعار
خاکی قەدەم گاهی ئەو تاجی سەری زێوەرە
داڕوی دەردی سەرە مەرهەمی دڵ زەخمدار

....

* ئەم شیعرە لە ل٢٢٤-٢٢٦ی کەشکۆڵی (أ)دا هەیە لە سەرەتاشیەوە نووسراوە «لە ستایشی خوالێخۆشبوو شێخ مصطەفای نەقیب دا فەرموویەتی»
(١) سیمین بەدەن: زیوین بەدەن، ئەو ئافرەتەی سپی و ناسک بێ.
(٢) کەپکی دووری: سوێچکە، شاعیران لارو لەنجەی ئافرەتیان بەڕۆیینی سوێچکە شوبهاندووە.
(٣) غەنج: ناز و دەلال. عیتاب: لۆمە و سەرزەنشت. حیجاب: پەردە.
(٤) عوششاق: کۆی (عاشق)ە. زار: ناڕەحەت و پەراگەندە.
(٥) گەوار: قوت چوو زولال و ڕەوان و صاف.

ستایشی شێخ (عبدالقادری سۆڵە)*

بنازم شوعلەی عەشقی کە ڕۆشن کا موسوڵمانی
بنازم شۆڕشی زەوقی مەلەک بێ بۆ ثەناخوانی
بنازم بارەگاهی شێخ حسێن و نەسلی مەحبووبی
تەریقەی قادری ڕوون بوو بە (عبدالقادر)ی ثانی
چ (عبدالقادرێ) فەیضی لە بۆ خاس و لە بۆ عامە
وەکو هەوری بەهاران ڕەحمەتە ئەلطاف و ئیحسانی
حوسەینی نیسبەتە والا حەسەب (شێخ قادری سۆڵە)
لە فەیضی قیسمی نەفسانی موبەددەل بوو بەڕۆحانی
مەداری ئیفتیخاری میللەتی کوردانە بۆ دنیا
بە ئیطعامی طەعام و خزمەتی ئەهلی فەقیرانی
چراغی بەزمی ئیرشادە، عەدوویی ئەهلی ئیفسادە
لە بوغز و کینە ئازادە، بەقەلبی پاک و نوورانی
جەبینی لامیع و ئەنوەر، کەفی وەک کانی زیو و زەڕ
دڵی عەرشی خوای ئەکبەر، موطیعی حوکمی قورئانی
بەقەمچیی دەستی تەئدیبی هەوا خواهانی نەفسی کرد
عەصای دەستی وەکو گۆچانە بۆ حیفظی موریدانی
خوا ئەم بارەگاه و تەکیە ئاوا کا بەئیقبالی
بژی بۆ خزمەتی میللەت وەکیلی غەوثی گەیلانی

....

* ئەم شیعرە لە ل٢٢٧-٢٢٨ی کەشکۆڵی (أ)دا هەبوو شێخ عەبدولقادری سۆڵە (قەمچی ڕەش).

بۆ صاڵح زەکی صاحێبقران*

گەلێ هەیە کە خەیاڵاتی خواب و خوردەن ئەکا
وەیا هەوای دەرودەشت و گەشتی گوڵشەن ئەکا
بە لەهجەیێکی ئەدیبانە دێتە بەسطی کەلام
بە ڕەنگی واعیظی دانا قسەی موعەنعەن ئەکا
ڕیجالی خەڵکی مەحەللەی تەواوی ناناسێ
قسە لە رووس و لە ژاپۆن و چین و مەقدەن ئەکا
دەقیقەیێکی ژیانی بەڕووی زەمین نادا

لە ڕێی تەرەققیی میللەت خەیاڵی مردن ئەکا
گەلێکی وایش هەیە بێ دەنگ و حازم و فەعال
فەلەک لە کردەوەیان ئافەرین و ئەحسەن ئەکا
میثالی قیسمی دووەم چەند کەسێکی مەحدوودە
وەکو مەعالی (زەکی بەگ) قسەم موعەییەن ئەکا(١)
بە حیلم و عیلم و بەصیدق و ثەبات و دینداری
بە نووری فیکری شەوی تار و تیرە ڕەوشەن ئەکا
سەعادەتی موتەصەڕڕیف زەکی بەگی ثانی
ئەویش بەفیکری بڵندی وەتەن موزەییەن ئەکا
لەناو وڵاتەکەیا گەر دزێ هەبوو گوم بوو
ئەوی تەریدە بوو ناچار، ڕوو لە مەئمەن ئەکا
سەلەف بەلوتف و بەعونف و خەلەف بەعەزم و بەحەزم
لیوا حەیاتی پەیاکرد لە شاری لەندەن ئەکا
زەکی بەگ ئاوی حەسەیاتی بەدەم وڵاتا کرد
هەموو مەعاهیدی عیلمی لە باخ و گوڵشەن ئەکا
بە عەدل و کردەوە ویجدانی پاکی مەعلوومە
موساعەدەی عەرەب و کورد و تورک و ئەرمەن ئەکا
بە عیلم و عەمەلی خزمەتی لە بۆ میللەت
لە گەورە گەورە فیداکارەکانی جەرمەن ئەکا
بژی - ئیلاهی - ئەوانە کە نەفعی خەڵقی ئەوێ
لە پێی ڕوفاهی بەشەر تەرکی عەیش و نوستن ئەکا

....

* ئەم شیعرە لە ل٢٢٣-٢٢٤ی کەشکۆڵی (أ)دا هەیە.
ساڵی ١٩٣٥ی ز صاڵح زەکی بەگی صاحێبقران موتەصەڕڕیفی سلێمانی بووە، زێوەر ئەم شیعرەی بۆ ئەو گوتووە.
(١) ئەم زەکی بەگەیان مەبەستی محەممەد ئەمین زەکییە چونکە مەعالی بەوەزیر ئەوترا.

ستایشی (ئەفراسیاب بەگ)*

چ کەس نەگەیوە لە دنیا بەمەقسەد و کامی(١)
زەمانە طەبعی کەچە، بەد میزاجە ئەنجامی
هەزار نامەوەری نامداری خستە بەڵا
لە خۆی نەگرتووە هێشتا کە ناوی بەدنامی(٢)

هەزار بیژەنی مەردی ئەسیری زیندان کرد(٣)
هەزار ڕەخنە ئەخاتە شیعاری ئیسلامی
ئومێد ئەکەم کە بەسی بێ کە شاکەشی دەوران
ئەوی کە ماوە نەیخاتە حەڵقەیی دامی
یەکێ لەوانەیە ئەفراسیابی ڕۆستەم بەگ
بژی بەنەصرەتەوە بۆ عەدوویی دین خامی
ئەڵێن شەجیع بووە ئەفراسیابی تورکی قەدیم
نەگەیوەتە قولی ئەفراسیابی هەورامی
هەمیشە ئەو لەدەس ئێران هەر فیراری ئەکرد
وەلێ ئەم ئێستە کە ئێران ئەخاتە سەرسامی

....

* ئەم شیعرە لە ل٢٢٨-٢٢٩ی کەشکۆڵی (أ)دا هەبوو.
(١) مەقسەد = مقصد: مەرام. کام: ئارەزوو.
(٢) بەدنامی: بەدناوی.
(٣) بیژەن کوڕی گیوە، تووشی ئەوینی مەنیژەی کچی ئەفراسیاب بووە و شێت و شەیدای بووە و زۆر هەوڵی داوە دەستی بگاتێ ئەفراسیاب شەو لە ماڵی خۆیاندا گرتوویەتی و زیندانی کردووە.

لە ستایشی فەتاح خانی کوڕی حاجی ئەحمەدی سۆفی*

عەشقی صەنەمێ شۆڕشی خستۆتە دڵ و جان
لەنجەی ئەشکێنی قەدەمی کەبکی خەرامان(١)
مومتازە بەنازە، مەهی گەردوونە لە حوسنا
غەددارە دڵ ئازارە، چ شۆخێکە بەعەینوان؟!
کافر مووە، ئیسلام ڕووە، خاڵ هیندووە، دڵ ڕەق
ئیمان بەرە، قەد عەرعەرە، دەم خونچەیی خەندان(٢)
لەو ساوە کە سەودای بەچە عەططارە لە سەرما
وەک عەطرە هەناسەم کە دەکا ڕائیحە ئەفشان(٣)
شمشێری برۆی خەم بووە بۆ قەتلی خەلایق
عەططارە بەکردار و بەطەلعەت گوڵی نیسان(٤)
سەر دەفتەری خووبانی سلێمانییە ئەلحەق
شای ئاهوویی چین و خوتەنە چاوی (فەتاح خان)(٥)
من نیمە مەتاعێ لەبەهای خەندەی لێوی
ئەقڵێک و خەیاڵێ هەبوو زوو بردی بەتاڵان

تا ڕایەتی حوسنی لەسەر ئەم شارە بڵندە
بەسراوی خەمی حوکمی ئەون ئاقڵ و نادان
نازدارە وەکو شیعری تەڕ و تازەی (زێوەر)
نایابە لە بازاڕی جیهان وەک مەهی کەنعان

....

* ئەم شیعرە لە ل١٥٩ی کەشکۆڵی (أ)دا نووسراوەتەوە هەروەها لە گۆڤاری بەیانیشدا لە ژمارە ١٢٧دا بڵاو کراوەتەوە.
(١) صەنەم: بت. کەبک: کەو.
(٢) کافر مووە: واتە مووی ڕەشە. ئیسلام ڕووە: واتە ڕوخساری ڕووناک و سپی و جوانە. خاڵ هیندووە: واتە خاڵی ڕەشە.
(٣) ڕائیحە ئەفشان: بۆن بڵاو کردنەوە. شایانی باسە کە ئەم دێرە شیعرە لە کەشکۆڵی (أ)دا نەبوو لە گۆڤاری بەیان وەرگیراوە.
(٤) خەم بووە: واتە لار بۆتەوە وەک کەوان.
(٥) ئاهو: ئاسک. چین: وڵاتی چین. خوتەن: وڵاتی خوتەن: ئەم دوو وڵاتە بەئاسک بەناوبانگن.
فەتاح خان: لە تافی خۆیدا کوڕێکی ئازا و شۆخ و شەنگ و شیرینی سلێمانی بووە. (ن.م)

لە ستایشی سەید عەلی کوڕی حاجی شێخ مستەفا

ئەی دڵ*

ئەی دڵ! وەرە تۆ خادیمی دەربانی (عەلی) بە(١)
هەر عاشقی لەعلی لەبی خەندانی (عەلی) بە(٢)
عومری (خضر)ت گەر هەوەسە تاکو قیامەت(٣)
ڕۆژێ وەرە سەد دەفعە بەقوربانی (عەلی) بە
خەوفت نە لە تیر بێ نە لە خەنجەر نە لە شمشێر
مەجرووح و جەریح خەستەی موژگانی(عەلی) بە(٤)
بۆ نازیلەیی قودرەت و بۆ تیری قەزایی(٥)
هەر لەحظە موهەییابە!! بەقەڵغانی (عەلی) بە
دنیا کە لە ڕووی ئەو، بەمەسەل جەننەتە ئەمڕۆ
لەم گوڵشەنەدا بولبولی خۆشخوانی (عەلی) بە(٦)
خاڵی مەکە سینەت لەهەموو عەشق و مەحەببەت
دائیم وەکو (نەی) سینە پڕ ئەفغانی(عەلی)بە
دائیم لە بەدەل طاعەت و ئەورادی سەحەر گاه
وەک بولبولی ناو باخچە ثەنا خوانی (عەلی) بە

هەرچەندە کە پەروەردەی ناو (سوننی)یی (زێوەر)
وەک ئەهلی تەشەییوع بەفیدای جانی(عەلی) بە

....

* ئەم شیعرە لە ل١٦٩-١٧٠ی کەشکۆڵی (أ) و ل٣٥ی کەشکۆڵی (ب) هەیە. لە گۆڤاری بەیانی ژمارە ١٢٧، ل٣٥دا بڵاو کراوەتەوە.

وەک مامۆستا نەجمەدین مەلا دەڵێ: زێوەر ئەم شیعرەی لە ستایشی جوانی و لاوچاکی سەیید عەلی کوڕی حاجی شێخ مستەفای قازیدا گوتووە.

(١) دەربان: بەردەرگا.

(٢) لەعل: بەردێکی سووری گرانبەهایە شاعیران بۆ لێوی یار لەشیعردا بەکاریان هێناوە. لەب: لێو.

(٣) خضر: خدری زیندە، دەڵێن گوایە ئاوی حەیاتی خواردۆتەوە تا ڕۆژی قیامەت نامرێ.

(٤) مەجرووح: بریندار (جەریح)یش هەر بەمانا (مەجرووح)ە و بۆ وەزنی شیعر ڕاپێچ کراوە. خەستە: نەخۆش.

(٥) نازیلەی قودرەت: بەڵا و مسیبەتی ئاسمانی.

(٦) ئەم دێرە شیعرە و شیعرەکەی دواییشی تەنها لە کەشکۆڵی (أ)دا هەبووە.

بۆ موفتی پێنجوینی (مەلا عەبدوڵلا)*

(بارک الله) لە موفتیی پێنجوین(١)
شیعرەکانی بەتامن و ڕەنگین
هەروەکو موفتیی فەلەستینی(٢)
بۆتە خەم خواری میللەتی میسکین
وەکو بەعزێ سەری نەکردووە بەگۆ
بۆ شەقی لاوەکانی ڕووسیمین
فیکری ئەو دێری کۆنە ئەم بیکرە
فیکری موفتی موافیقە بۆ دین
یا طەلەبکاری عیلمی کیژانە
یا بەکەسب و عەمەل ئەکاتە تەلقین
گەرچی موفتی لە ڕوتبەیی شیعرا
نەیگەیاندۆتە شاعیری دێرین
غایەتی چونکە باشە مەوزووعی
لای هەموو بۆتە مەزهەری تەحسین
موفتیی شارەکەی سلێمانیش
وەکو بیستومە گەیوەتە سەبعین**
ئافەرین بۆ ئەویش کەوا مەردە
فیکری بیکری نەبردە ژێری زەمین***

....

* ئەم شیعرە لە ل٢٣٠-٢٣١ کەشکۆڵی (أ)دا هەبووە.

(١) موفتی پێنجوینی: ناوی مەلا عەبدوڵلایە کوڕی مەلا کەریمە نازناوی موفتی پێنجوینی، ساڵی ١٨٨١ی زایینی هاتۆتە کۆڕی ژیانەوە لەحوجرە و مزگەوتەکانی کوردستان خوێندوویەتی، شاعیرێکی ڕیالیزمی شۆڕشگێڕ بووە. بەیەکێک لە قوتابییانی حاجی قادر دەناسرێ زۆربەی شیعرەکانی لە ڕۆژنامەکانی سەردەمی خۆیدا بەتایبەتی ڕۆژنامەی ژیان و ژین- بڵاو کراونەتەوە تا ئێستا دیوانەکەی بەتەواوی چاپ نەکراوە. ساڵی ١٩٥٢ی زایینی لە دنیا دەرچووە. هەزار ڕەحمەت لە گۆڕی.

(٢) موفتی فەلەستینی: مەبەستی حاجی ئەمینی حوسەینییە کە سەردەمێک ڕابەری گەلی فەلەستین بوو.

** لەم شیعرەدا مەبەستی مەلا عەبدولعەزیزی موفتییە کە ئەو کاتە تەمەنی گەیشتۆتە حەفتا ساڵ.

*** دووبارە لەم شیعرەدا هەر مەبەستی مەلا عەبدولعەزیزە کە لەو تەمەنەدا کچێکی هەژدە ساڵی مارە کردووە. (م.ن)

لە ستایشی باخی مزگەوت*

مەدحی ئەم باخە بکەم ڕاست و حەقە
پڕ لە جۆری گوڵی ئاڵتوون تەبەقە
شەست پەڕ و (لالە عەباس) و (گوڵەناز)
وەکو ئەستێرە و ڕۆژ و شەفەقە
(تەرخوون)و(مەسکی)و(نەعنا) جوێ جوێ
خوار و ژوورن تەبەقەن عەن تەبەقە(١)
بەریی قەددی (چنار) و بییەکەی
هەروەکو قامەتی (عووجی عەنەقە)!(٢)
باسی مینایی شەرابی چ بڵێم؟(٣)
داخی مینایی شەڕاب و عەرەقە
وەسفی ئەم سڵقە لە کەرکووک بکرێ
سەد (کەمال زادە) لەوێ حاڵی شەقە
هەر کەسێ هاتە تەماشای و وتی:
«ماشاء اللّە لمن قد خَلَقَ»

....

* ئەم شیعرە لە ل١٧٦ی کەشکۆڵی (أ) و ل٣٩ی (ب) نووسراوەتەوە لە گۆڤاری (بەیان)ی ژمارە ١٤٢، ل١٧ بڵاو کراوەتەوە. دیارە شیعرەکە لە ستایش و مەدحی باخی مزگەوتی (بن تەبەقی عیرفان)دا وتراوە کە کەوتۆتە پشت مزگەوتی گەورەوە، مزگەوتێکی تریش لە پشت سەراوە نزیک مزگەوتی شێخ عەلی پەڕۆ هەیە پێی دەڵێن (بن تەبەقی هەرمنی).

(١) بەعەرەبی ئەم سێ وشە بەم شێوە دەنووسرێن (طبقاً عن طبق) واتە: پلە پلەو توێ توێ.

(٢) عووجی عەنەق: زەلامێکی ئەفسانەیییە دەنگی هەیە و ڕەنگی نییە، دەڵێن: باڵای ئەوەندە بەرزە بەدەستێکی ماسی لە بنی دەریا دەردەهێنا و، بەدەستەکەی تریشی لە خۆری نزیک کردۆتەوە و برژاندوویەتی و خواردوویەتی.

(٣) باسی (کەشکۆڵی أ) بەحثی (سەرچاوەکانی تر).

خێرت قوبووڵە*

کەسێ موطیعی خوا و ڕەسووله
له ڕێگەی دیندا لیرەی لا پووله
«انما یعمّر مساجد الله»
لەبۆ ئەمثالی حاجی ڕەسووله
هاتفێ بانگی لێ کرد ئەی حاجی
ساڵی تەئریخی: «خێرت قبووڵە»(١)

....

* زێوەر ئەم سێ دێرە شیعرەی بەبۆنەی ئاوەدانکردنەوەی مزگەوتێکی شاری (پێنجوین)ەوە گوتووە کە بەمزگەوتی حاجی ڕەسووڵ بەناوبانگ بوو.

(١) ڕستەی «خێرت قبووڵە» بەحیسابی ئەبجەد مێژووی ئاوەدان کردنەوەکە دەردەخا کە ساڵی ١٣٥٣ی کۆچی دەگرێتەوە شیکردنەوەکەشی بەم شێوەیە:
[خ =٦٠٠+ ی =١٠+ ر =٢٠٠+ ت =٤٠٠ + ق =١٠٠ + ب = ٢+ و = ٦+ ل =٣٠+ ه = ٥ = ١٣٥٣ی ک.]

ستایشی شاری بەغدا*

چ خۆشە مەنزەرەی جوانی شارەکەی بەغدا
کە شێخ و زاهید و صۆفی ئەخاتە سەر سەودا
حەدیقەکانی نموونەی بەهەشتە بۆ خۆشی
دروستە ناوی بنێی عەدن و (جنّة المأوی)(١)
ئەچیتە سەیر و تەماشای حەدیقەی غازی(٢)
پڕە لە بازی شکاری و ئاسکی سەحرا
لەسەر ئەریکە بەرێکی کە چوویت و دانیشتی(٣)
هەزار حوور و پەری دێن و دەڕۆن بە بەردەمتا
نەمامی مەم وەکو دوو سێوی ئاڵ و لیمۆی زەرد
دەسی ئەخاتە دەسی، دیدە نێرگسی شەهلا
نیگاهی شاریعی غازی و ڕەشید و ئەمسالی
لە شانزە لیزەی پارس زیاترن بەصەفا(٤)
کەناری جاددە درەختانی ڕێک و مونتەظەمی
میثالی قەددی حەبیبانی نازک و ڕەعنا
کە بچیتە سەیری قوصوور و دەوائیری ڕەسمی
بە جازیبەی فەرەحی دڵ دەخاتە ڕەقس و سەما

بچیتە کەرخی ڕەیاحین و گوڵ لەژێر ئەشجار
چ ئابدار و چ شیرینە ڕیزی دارخورما
بە پرتەقاڵ و کەبات و ترنج و لیمۆنی
کە بۆنی خۆش بە هەموو شاریعا ئەکەن ئیفشا(٥)
هەوا موعەتتەرە عالەم موعەنبەرە بێ شک(٦)
سەدای قومری و بولبول بەسە لەباتی غینا(٧)
بەشەو ئەبینی لەسەر ئەرز ئاسمانی یەکەم
ئەلەکتریکە کەواکیب کە شەوق ئەدا بەهەوا
کە سەیری دیجلە ئەکەی دێ بەسەد هەزار عەظەمەت
خوڕەو و ڕەی نییە ئەڕوا بەبێ هەرا و سەدا
دەماری جیسمی بڵند باعیثی حەیاتی وڵات
ئەوە، کە زینەتی داوە بەباغ و قەسر و سەرا
مەحەللی عیلم و مەنافیع و مەنابیعی ثەروەت
هەموو لە عاصیمەی ناو عیراق ئەبێ پەیدا
حەقیقەتەن ئەوە پایتەختی ظاهیر و باطین
پڕە لە شاه و وەزیرانی عالەمی ئوخرا
جونەید و سیرڕی و بەهلوول و بیشر و کەرخی هەموو(٨)
موجاویرن لە حوزووری شاهی دین ئیمام موسا
ئەتۆ نەظەر مەکە ئەو قەسر و گونبەدی ظاهیر
لە بۆ تەوافی مەلەک بارەگاهی وا لە سەما
غوباری قەبری کلی چاوی جەعفەری و سوننی
نیگاهی مەرقەدی شادیی دڵی غەنی و گەدا
لە پاش ئیمامی زەمان مەرتەبەی کە باڵایە
جەنابی غەوثی زەمانە ڕەئیسی ئەهلی هودا
مەصافی تۆ نییە ئەم ساحە واسیعە (زێوەر)
لە بەحری ئەتڵەسی بۆ تۆ مەحاڵە بێیتە شەنا
لە باتی مەدحی بخوێنە (علیهم الرضوان)
«علیه الف صلاة ورحمة ورضا»

....

* ئەم پارچەیە لە ل١٣٢-١٣٤ی کەشکۆڵی (أ) وەرگیراوە.

(١) عەدن و جنة المأوى: دووباغی بەهەشتن.

(٢) حەدیقەی غازی: لە شوێنی (باب الشرقي) ئێسا بووە.

(٣) ئەریکە: کورسی.

(٤) شانزە لیزە: مەبەستی شەقامی شانزیلیێزیی شاری پاریسە.

(٥) ئیفشا: بڵاوکردنەوە

(٦) موعەتتەر = معطر = عەتراوی. مووعەنبەر، معنبر: بۆنی عەنبەری لێ بێ.

(٧) قومری: باڵدارێکی خاکییە لە کۆتر پچوکترە جووت جووت بەیەکەوە دەژین

(٨) جونەید: کوڕی محەممەدی کوڕی جونەیدی بەغداییە، ساڵی لە دایکبوونی دیار نییە. صۆفی و خواناسێکی بەناوبانگ بووە لە بەغدا هاتۆتە دنیاوە هەر لەوێش ساڵی ٢٩٧ی کۆچی ٩١٠ ز. لە دنیا دەرچووە. حلیە الأولیاء ج١٠/٢٥٥.

سیرری: مەبەستی (السري السقطي)یە ئەمیش کوڕی موغەلەسی سەقەطییە ساڵی لەدایکبوونی دیار نییە صۆفی و زانا و مامۆستایەکی پایە بەرزی بەغدای ئەو سەردەمە بووە خاڵی جونەیدی بەغدایی بووە. ساڵی ٢٥٣ی کۆچی ٨٦٧ی زایینی لە دنیا دەرچووە. (الطبقات الصوفیة) ل٤٨-٥٥.

بەهلوول: کوڕی عەمری صەیرەفییە، ساڵی لەدایکبوونی نەزانراوە لە شاری کوفە لەدایک بووە و پێ گەیشتووە. دانا و قسەزان بووە (هارون الرشید) هێناویەتی بۆ بەغدا و زۆر قسەکانی پێ خۆش بوون بەڵام دوایی تووشی وەسوەسە و فکرکردنەوە بوو. بەشێت و بێ عەقڵیان لە قەڵەم داوە. ساڵی ١٩٠ی کۆچی ٨٠٦ی زایینی لە دنیا دەرچووە.

بیشر: بیشری حافی کوڕی (الحارث)ی کوڕی عەلی کوڕی (عبدالرحمن)ی مرۆزییە، پیاوێکی خواناس و صۆفییەکی مەشهوور و حەدیث زانێکی بەناوبانگ بووە. لە بنەڕەتا خەڵکی (مەرو) بووە بەڵام لە بەغدا دانیشتووە هەر لەوێش لە دنیا دەرچووە. (روضات الجنان) (ج١/٩٠).

مەعرووفی کەرخی کوڕی فەیروزی کەرخییە، یەکێکە لەهەرە پیاوە بەناوبانگەکانی پیاوانی صۆفی و دوعاگۆی سەردەمی خۆی. ساڵی لەدایکبوونی نازانرێ ساڵی ٢٠٠ی کۆچی ٨١٥ی زایینی لە دنیا دەرچووە (طبقات الصوفیة) ل٨٣-٩٠.

ستایشی بەرزنجە*

پابەندی...

پابەندی بەنی کاڵەو و پڕ سیرمە کڵاشم(١)
پەروەردەیی چەنگ سووتەکە و ساوەر و ماشم(٢)
من چیمە لە فاسۆنی فەرەنگ، چۆغەیی لیوی
تا شاڵی مەرەز یانە خوری بێ بەقوماشم
دانیشتنی سەرچاوەیی ئاوانی چیاکەم
نایدەم بەهەموو موڵکی جیهان گەرچی گەداشم
بۆ سەیری گوڵ و مێرگی نزاران لەبەهارا
چاوم وەکو نێرگس گەشە، مەفتوونی هەواشم
بۆ نیکوی بەدی عالەمی دنیا، لە کەنارم
بۆ دینی خەڵک بێ زەرەرم نیوە مەلاشم

داخم ئەوەیە هاو وەتەنم زۆری نەزانە
بەم دەردەوە ئەتلێمەوە، ئاو کەوتووە ئاشم
هەرچەندە لە شار دوور و لە(دێ)ش دەربەدەرێکم
پێم خۆشە کە کەوتوومە مەحەللی بەنی هاشم(٣)

....

* ئەم شیعرە لە ل٣٨-٣٩ی سۆزی نیشتماندا چاپ کراوە، ئەمەشی لە پێشەوە نووسراوە: ساڵی ١٩٣٩ی ز کە مامۆستا زێوەر مودیری قوتابخانەی بەرزنجە بووە وتوویەتی.

(١) کاڵە: بریتییە لە پارچە چەرمێک قەراغەکانی کون دەکران و شریتی قایمی تێ هەڵدەکێشرا خەڵکی لە جیاتی کڵاش لە پێیان دەکرد.

(٢) چەن سووتەکە: چێشتێکە لە ترخێنەی وشک و ساوەر یا برنج دروست ئەکرێ.

(٣) بەنی هاشم: مەبەستی بەرزنجەییەکانە. کە ئەو کاتە زێوەر لە گوندی بەرزنجە مودیری قوتابخانە بووە وەکو باسمان کرد. وردە ئیشارەتێکی ناسکیشی تێدایە بۆ سەخاوەت و نان بدەیی بەرزنجەییەکان، ئیشارەتەکە لەمەوە هەڵدەستی کە وشەی (هاشم) لە مەعنادا بەو کەسە دەگوترێ کە خواردەمەنی بۆ میوان ئامادە بکا تێ گوشاو (تشریب) پێشکەش بەمیوان بکا.

بۆ عەلی کەمال بەگ

بەیانی حەقیقەت*

طەبیعەتم کە هەڵ ئەنگووتووە لە وەضعی زەمان
خەیاڵی شیعر و غەزەل لێم پەڕیوەتە سەربان
کە سەیری حاڵەتی میللەت ئەکەم پەرێشانە
منیش لە بەحری غەما ئەمە ماسیی مەلەوان
کەسێکی وا نییە غەمخواری قەومی بێ کەس بێ
ئەگەرچی زۆر هەیە ئەربابی ثەروەت و سامان
کە خوێندمەوە غەزەتەی (ژین) عەلی کەمالم دی
کە (شا) بەیتی قەصیدەی سەخایە بۆ کوردان
دڵم گەشایەوە، طەبعم کرایەوە دەردەم
لە شوکری هیممەتی ئەو زاتە پڕ شەکر بوو زوبان
وتم: حاتەم بەمەڕێ یا بە وشترە پیرێ
سەخای ئەکرد کە ئەویش تایبەتی بوو بۆ میوان
سەخای حەتەم کە لە دەرماڵی خۆی بوو جەبری بوو
لە عەشرەتی (تەی)ەوە نەیگەیاندە ناو شەیبان

عەلی کەماله کە دوور و نزیکی گرتووتەوە
بەفەضڵ و جوود و کەرامەت، بەجورئەت و ویجدان
ئەمە کە نیعمەتی بێ (مەنن) و بێ (ئەذی) ئەرێژێ
بەسەر ڕەفیق و فەقیر و هەژاری سەرگەردان
عەلی کەماله بەمەردی و بەهیممەت و بەکەماڵ
مەحەللی مەفخەرەتە، ڕەببی هەر بژی بۆمان
قسەش لە(لوطفی)ئەکەم بێ دریغە لوطفی ئەویش[1]
بە خۆی و خزمەوە خزمەت ئەکەن نیهان و عەیان[2]

....

* زێوەر ئەم شیعرەی بۆ عەلی کەمال گوتووە کە دەوڵەمەندێکی خاوەن بەخشش و دڵ فراوان و خزمەت گوزاری کوردە و ئێستا لە لەندەن دادەنیشێ. مزگەوتی عەلی کەمال لە سلێمانی ئەو دروستی کردووە.
ئەم شیعرە لە (ژین)ی ژمارە ٦٩٦ی ساڵی ١٩٤٣دا بەناوونیشانی سەرەوە بڵاو کراوەتەوە.
(١) مەبەستی عەبدوڵلا لوطفی کوڕی حاجی فەتحوڵلا ئاغایە کە ئەمیش دەوڵەمەندێکی پیاوی شاری سلێمانی بووە زۆر یارمەتی فەقیر و هەژارانی داوە مزگەوتی عەبدوڵلا لوطفی کە لە گەڕەکی چوارباخە لەسەر ئەرکی ئەم دروست کراوە، لەگەڵ خەستەخانەی مناڵ بوون هەر لەو گەڕەکەدا.
(٢) نیهان و عەیان: نهێنی و ئاشکرا.

شارێکی کوردستان (خانەقین)*

جەننەتە بێ شوبهە شاری خانەقین
ئاوی ئەڵوەندیشی وەک مائی مەعین
دیمەنی سەر پرد و سەیری ئاوەکەی
صۆفیی وشکیش ئەخاتە هەڵپەرین
گەر لەسەر پرد هەر تەماشای ئاو بکەی
قەت خەفەت ناخۆی دڵت نابێ حەزین
وێنەی وا کەم لە دونیادا هەیە
باغی جوان ئاوی ڕەوان ئەهلی بەدین
ئەهلەکەی کورد و غەریب و دۆست و نەجیب
ڕوو گوشاد، دڵ شاد و ئازاد و ئەمین
سەیری ئەو شارە ئەکەن ئەهلی فەلەک
داغ و حەسرەتیانە وەک ئەو ئەهلە نین
گەر تەماشای کۆشک و خانوویان بکەی
وا ئەزانی لەندەنە یاخۆ پەکین

داری خورما داری لیمۆ و پرتەقاڵ
داری نارنج و کەباتی چین بەچین
زینەتی داوە بەشار و جادەکەی
ئاسمان حەسرەت کەشە بۆ سەرزەمین
قەیسەریی وەک کۆشکی قەیسەر عالییە
کاسبی ڕووخۆش و دەم پڕ پێکەنین
مەعهەدی دینییە ناو مزگەوتەکان
پڕ لە ئیسلامی حەقیقی دوور لە کین
هەر حەدیقەی بۆی بچی چاو ڕوون ئەکا
سەوزە و گوڵزارە زەرد و سوور و شین
قووەتی گیان، قووەی نووری نەظەر
مەظهەری ئاثاری (ربّ العالمین)
جادەکانی مونتەزەم ڕێک و ڕەوان
پڕ لە ئاینده و ڕەوەندی نازەنین
بانگ ئەکەن بۆ ئەهلی سەر عەردی مەلەک
ئەو بەهەشتە (فادخلوها خالدین)

....

* ئەم سروشت ئامێزە لە ژمارە ٦ی گۆڤاری گەلاوێژی ساڵی ٥ی ١٩٤٤ی ز لەگەڵ پێشەکییەکی کورت و پڕدا بڵاوبۆتەوە.

بۆ ناجی بەگی هورمزی

ساڵی ١٩٣٨ی ز ناجی بەگ هورمزی قایمقامی مەرکەزی سلێمانی بوو، مامۆستا (زێوەر) ئەم شیعرەی خوارەوەی بۆ ئەو گوتووە*.

قال الوطن العاجز لي أين علاجي؟
قلت لە: بشراک لقد جاءک ناجي[1]
ئەم جارە بەکوردی وتی: ئەو زاتە بڵندە
تەعریفی تەواوی بکە بۆم چۆنە میزاجی؟
پێم وت شەرەف و فەضڵی لەگەڵ عیلمی تەواوە
وەک لیرەی ئینگلیزە لە هەر جێگە ڕەواجی
فەیز و شەرەفی کەعبەت ئەبێ تۆ لە نەظەردا
ئەولادی ئەتۆ دەورەت ئەدەن هەروەکو حاجی

مەجمووعی لیواکە، هەڵ ئەکا ڕایەتی ئیقباڵ
ئەمجا لە پەنای مەعدەلەتی حەزرەتی (ناجی)

---

* ئەم شیعرە لە ل٢٢٢ی کەشکۆڵی (أ)دا هەبوو.
(١) واتە: وڵاتی نەخۆش و پەراگەندە پێی گوتم نەخۆشم و بێ هێزم، کوا چارێکم بکە؟
وتم: مزگێنیت لێ وا ناجی بەگ بوو بەکاربەدەست و لێپرسراوت، چاری هەموو دەرد و ئازارێکت دەکا.

چۆنیەتی ڕابوردووی شاری سلێمانی*

ئەوا مەنعی لە جەردە و دز کرا شاری سلێمانی
لەدەست (بارەش)چ تەدبیرێ ئەکەن مەئمووری عوسمانی
بەهەر نەوعێ هەبوو سەددێ کرا بۆ بارەش و تۆزی
لە تاو قوڕ چی ئەکەن؟ کەر قووت ئەدا بازاڕ و کۆڵانی
بە شۆسە و وشکەسی، ئێمە ئەوا چاری قوڕیشمان کرد
عیلاجێ چۆن ئەکەن؟ بۆ کۆمەڵی کێچی بەهارانی
بە تەنظیفات و تەرتیباتی خانەش کێچ ئەوا کەم بوو
مەحەببەت چۆن ئەخرێتە دڵی ئەصناف و شێخانی

---

* ئەم شیعرە لە ل٤٥ی سۆزی نیشتماندا چاپ کراوە. زێوەر لەم چەند دێرە شیعرەی سەرەوەدا بەسەر پێیەکەوە بارودۆخی ئاوەدانی و کۆمەڵایەتی شاری سلێمانیمان لە ئاخرو ئۆخری دەسەڵاتداری عوسمانییەکاندا بۆ دەردەخا.

لە ستایشی باخ*

چ گوڵزار و چ باخێکە؟ چ ڕەنگین و چ نەخشینە؟
بەهارستانی کیشمیر و نیگارستانی ماچینە(١)
گوڵی (شەست پەڕ)، گوڵی (جووری)، گوڵی (لاولاوی) خونکاری
یەکێ زەرد و یەکێ سوور و یەکێ ئاڵ و یەکێ شینە
بە ئەنواعی عەجائیب خۆی نومایان کرد لەبەرچاوم
کە صەف صەف گوڵ لەسەر گوڵ چین لەسەر چینە
مەگەر هیجرانی یاری دیوە ڕیحانەی سیا پۆشە(٢)
وەیاخۆ عەکسی ڕەنگی پەرچەمی مەفتووڵ و موشکینە(٣)
لەسەر یەک پێ گوڵی (سۆسەن) ئەڵێی خۆی ساقییێی باخە
بە جیلوە ئینتیظاری ئەمری شاهی پڕ لە تەمکینە(٤)
ئەوەند سوڵتان و شاهەنشاهی صاحیب ڕاییحەی تیایە

عەبیر بێزار ئەکەن لێرە وەکو من میسک و میسکینە(٥)
لەبەرگی گوڵ تەماشاکە بەمیثلی سوندوس ئەنوێنێ
بەڵێ غیلمانی فیردەوسە گوڵی بەم ڕەنگ و ئایینە(٦)
هەتا چاو بڕ ئەکا لالە عەباسی ئەصفەر و سوورە
هەتا دیققەت ئەکەی لاولاوی وەک نیلۆفەڕی شینە
بە شێوەی چاوی مەخمووری گوڵی لاولاوەکەی مەستە
بە ڕەنگی چیهرەیی زەردم گوڵی شەست پەڕ چ شیرینە(٧)
ئەڵێی شوبباکی ئەولادی حوسەینە ڕەنگی پەرژینی(٨)
کەوا سەرتا بەپا سەوزە نموونەی دەشتەکەی چینە
بڵێن بەو مەهـ جەبینەی لالە ڕوخسارە: ئەویش بابێ
هەتا خەڵقی بڵێن: ئەم جێگە جەمعی ماه و پەروینە(٩)
بڵێن: بەو زاهیدی خەڵوەت نشینی غافڵی عەشقە
کە بێ لەم جێگە ساکن بێ ئەگەر ئەو تالیبی دینە
دەخیلم ساقی ئەمڕۆ بێ مەیی وەک لێوی خوت بێنە(١٠)
دڵت عاجز نەبێ جێی عوشرەتە نەک عوسرەت و قینە
دەخیل ئەی بادی شەبگیری لە هەرجێ تووشی بولبول بووی
بڵێ: (زێوەر) بەتەنها مایەوە مەشغووڵی ناڵینە

---

* ئەم شیعرە لە ل١٨٤-١٨٥ی کەشکۆڵی (أ) و ل٤٥ی کەشکۆڵی (ب)دا هەیە لە گۆڤاری (بەیان)، ژمارە ٩٠-٩١دا بڵاو کراوەتەوە.
(١) کیشمیر: ناوچەیەکە نێوان شیمالی هیند و پاکستان، وڵاتێکی زەراعی و بەپیت و بەرەکەتە، بەهاری لە جوانیدا بەناوبانگە. ماچین: وڵاتی چین کە بەپەیکەرتاشی و وێنەگەری بەناوبانگە.
(٢) ڕەیحانەی (کەشکۆڵی أ) - ڕیحانی سەرچاوەکانی تر.
(٣) مەفتوول: پێچ پێچ و لوول. موشکینە: وەکو میسک بۆن خۆشە.
(٤) جیلوە: ورشە و تیشک.
(٥) عەبیر: بۆنێکی خۆشە لە چەند بۆن پێکهاتووە.
(٦) غیلمان: کۆی (غلام)ە، ئەو کوڕە گەنجانەی خزمەتچی ئەهلی بەهەشتن. فیردەوس: ئەو بەهەشتەی حەزرەتی ئادەم تیا بوو تا دەرکرا.
(٧) مەخموور: مەست. چیهرە: ڕوخسار
(٨) شوبباک: پەنجەرە، شیش بەند، چوارچێوەیەکی ئاسنی تان و پۆی کون کونە سەر بەرەڵڵایە بەسەر قەبری پیاو چاکانەوە دای دەمەزرێنن.
(٩) مەهـ جەبین: مانگ ڕوو. لالە ڕوخسار: ڕوومەت سوور. ماه: مانگ. پەروین: کۆمەڵە ئەستێرەی (کۆ).
(١٠) وەک لێوی (کەشکۆڵی أ) - وەک لەعلی (سەرچاوەکانی تر).

ناخوونی جەوری فەلەک*

ناخوونی جەوری فەلەک، دەستی جەفایی ڕۆژگار
دایدڕی ناگەه گریبانی هەموو ئەهلی ویقار
خەنجەری خوون ڕیزی دەوران جەرگی ئیسلامی بڕی
تیغی دەستی مووسڵی بوو کافری کرد شەرمەسار
ڕۆژی طوغیانی وەلادەن کەوتە یادی ئەهلی دین
واقیعەی قەتلی حوسەین و فاجیعەی ڕۆژی شومار
غەم وەکو طۆفانی نوح ئافاقی یەک سەر گرتەبەر
کەشتیی عەدل و سیاسەت کوا تیا بگرین قەرار
خوێنی ئالی (موصطەفا) صەحرای گوڵگوون کردەوە
دا ڕووخا قەصری مرووەت، گوم بوو مایەی ئیفتیخار
نەسلی کاک ئەحمەد شەهیدی دەستی مەلعوونان ئەبێ
ماتی کردم ئەم خەمە نەما قەرار و ئیختیار
کەوتە صەحرای بێ هۆشی، لە عالەم بێ خەبەر
هاتە بەر دیدەی خەیاڵم سوورەتێکی نازدار
تێ فکریم خوێنین کەفەن، شیرین سوخەن، زار و زەعیف
پێیی وتم زۆر عاجز و مەحزوونم و خاتر فوگار
هەر کەسێ بۆ حەزرەتی شێخ مەرثیەی دانا بەدڵ
بۆچی من بێ بەش ئەکەن ئەی شاعیری شوهرەت شیعار
تۆ بەخوێنی دڵ بنووسە ئەحمەدە ناحەق شەهید
نامراد و نەوجەوان و نەوگوڵی ئالی کیبار
قاتیلی جەد کووفەیی بوو، قاتیلی من مووسڵی
قاتیلی ئەو بوو یەزید، هیی من یەزیدی نابەکار
کووفەیی وەک ئەهلی مەککە وان لە نیسبەت مووسڵا
ڕەببی وێران بێ بە بادی فیتنەو و تەزویری نار
میللەتی وا تووشی زیللەت بێ لە دنیا و ئاخیرەت
بوو بەدەشتی کەربەلا (باب السرا) بۆ ئینتیحار
مەلعەنەت کار و شەیاتین خەسڵەت و ئیبلیس خوو
کافر و جوو مەشرەبن، بێ مەزهەبن هەم نابەکار

عوومەریی وەک خوێنی عومەریان سەند لەئەولادی عەلی
دەک خەجاڵەت بن لە مەحشەردا لە خزمەت کردگار
من عەلی ئەکبەر ڕەفیقم بێ چ باکم کوشتنە
ئیرثە بۆ ئێمە شەهادەت عیززەتێکە خاکسار
غەم مەخۆن بۆم شێخ هەتا تەنها نەبێ لەم غوربەتە
من لە خزمەتیا ئەبم خزمەت ئەکەم لەیل و نەهار
زێوەرا خۆم دای ئەنێم تەئریخی ڕاست و موعتەبەر
(غیر حق بو) ساڵی قەتلم بینووسە بۆ یادگار(١)

* زێوەر ئەم شیعرەی بەهۆی شەهیدبوونی شێخ سەعید و شێخ ئەحمەدی کوڕی شێخ سەعیدی حەفیدەوە، کە لە مووسڵ ساڵی ١٣٢٦ی ک. شەهید کران وتووە، لە ل٢١٦-٢١٨ی کەشکۆڵی (ا)دا هەبوو.
(١) (غیرحق بو) ١٣٢٦

***

ئەم (تقریض)ە بۆ خوالێخۆشبوو مامۆستا مەلا سەعید ئەفەندی کابان وتراوە بۆ دەستخۆشی لێ کردن بەبۆنەی لە چاپدان و دانانی یەکەم قەواعیدی زمانی کوردی*.

تەماشا و دیقەدم لێکرد ئەکەم تەحسینی ئەفکارت
موبارەک بێ لە میللەت ئەی ڕەفیقم تازە ئاثارت
حەقیقەت باغەبانیت کرد لە صرف و نەحوی کوردیدا
هەموو ئەهلی هونەر تەقدیر ئەکەن ئاثاری نازدارت
لە تأریخی هەزار و سێ سەد و سی و هەشتی هیجریدا
مەتاعی قاعیدەی کوردیت نیشان دا بۆ خریدارت

* ژین، ژمارە ١٣٨٩، پێنج شەممە ١٩٥٨/٤/١٠.

بۆ خدمەتی میری ڕەوشەن ضەمیرەمە عەلی بەگ زادە حەسەن بەگ تەقدیم

لە پاش عەرزی ئیحتیرام، غیاباً ئیخلاصی جەنابتانم بووە، چونکە مادە و شەوکەت و چیشمەتی ئەجدادی تۆم دیوە و، معنی ئاثاری خەیرییەی باپیرشت لە سەعدییە دیققەتم کردووە. ئەوقاف و مزگەوت و خەیراتی دائیمی مەرحوومی پاشا نومایانە. زۆر خۆشحاڵم کە زانیومە لەو گوڵزارە گوڵی وجوودی ئێوە باقی و سەردارە. (بناءً علیه) لە ئەثەری خەرافات لابەری خۆم بۆ یادگار نوسخەییێکم تەقدیم کرد ئەزانم کە جەنابتان

تێگەیشتووی پێگەیشتوون و چەند شیعریشم کردە ڕەفیقی کەباینی حەقیقەتم کردووە، بۆ ئێوە قەترە بەدەریایە وەکو لە ئاخری شیعرەکان گوتوومە لە صەد نەوەد و نۆی نوقصانە. ئەم ڕجای خوصووصییەم لە خزمەتدا ئەوەندەیە نە عەریضەکەم بەعەریضەی طەلەب بناسە و نە کتێبەکە لە ضیمنی هیچ مەطلەبێکا تەقدیم کراوە و بەئومێدی هیچ جائیزە و موکافات نە نێرراوە. ڕجا ئەکەم کە ئەویش هەر بەمەحەببەت و یادگاری قوبووڵی بفەرموون. بێخود کە تەشریفی لە خدمەت دایە ئەزانێ و شارەزایە تا عومرم گەیشتووەتە ئەم وەقتە شیعر فرۆشیم نەکردووە و ئێوەش هەر وای بزانن بەگم.

موخلیستان

زێوەر ٩٤٦/١٢/١٠

دوو حەسەن ئیبنی عەلی شوهرەتیان تاقانە

(هاشمی النسب) ئەووەل، ئەوی ئاخر جافە
جەددی ئەو دانەری ئەحکام و شەریعەت بوو هەموو
جەددی ئەم تابیعی ئایات و حەدیثی ئەو بوو
ئەو ئیمامی دووەمین بوو، بەشەڕەف بوو بەمەقام
وا ئەمیش ناوی ئەوی گرتەوە، نەی کردووە حەرام
ناوی بەگزادەی جاف تاکو لە مەیدانا بێ
باسی ساسانی لەناو گۆشەی نیسیانا بێ
ئەم لە سامانییەکان کەم نییە طەبع و هونەری
فەخرە بۆ میللەتی، بۆ عەشرەتی سەعی و ثەمەری
نەوەد و نۆی کەمە ئەم مەدحە لە صەد بۆ ئێوە
جارێ بام هێندەبێ، هەر باسی جنۆکە و خێوە

لەلایەن محەمەدی مەلا کەریمەوە بەشێوەی نوێ نووسراوەتەوە زێوەر خۆی بەشێوەی کۆنی فارسی ئامێز نووسیویە دیارییەکەشی کە بۆی ناردووە، (چیرۆکی خێوی ناو مزگەوت و سۆفی کەریمی چەرچییە).

دەقی ئەو نووسراوەی خوالێخۆشبوو حەسەن بەگی عەلی مەحموود پاشای جاف کە لە کەشکۆڵی باپیریا نووسیویەتەوە، کە لەلایەن مامۆستا زێوەرەوە بۆی هاتووە.

حەسەن فەهمی بەگ ئەڵێت:

جەنابی شاعیری مەشوور زێوەر ئەفەندی کە لام وایە تامی جەنابی بێخود ئەدا. ئەم شیعرانەی لە ڕووی لطفەوە لەگەڵ کاغەزێکی شیرینی و پڕ لە مەرحەمەتدا بۆ ناردبووم

زۆر سوپاسی لطف و مەرحەمەتی ئەم زاتە بەقیمەتە ئەکەم کە بەبێ ئەوەی قطعاً بەخزمەتی گەیشتبم وا بەمەرحەمەت منی یاد فەرموو بوو.

کتێبێکی ئەم زاتە تألیف کردووە موفادەکەی ئەمەتە: کە منداڵانتان بەباسی جنۆکە و دێو و غوڵ ترس مەخەنە دڵیانەوە.

١٤/ کانون اول ٩٤٦ - حەسەن فەهمی جاف

دوعای خالیسانەم*

بمێنێ موئەبەد خودایە ئیلاهی
بە شەوکەت بەحورمەت مەلیک نام و جاهی
لەسەر تەختی عالی نەبینم زەوالی
بڵندبێ جەلالی ئیلاهی ئیلاهی
لە هەرچی بەلابێ بەدڵخۆشی لابێ
ببێتە گوڵستان ڕێی جاهی ڕاهی
عەدویی جاهی دووچاری جاهی بەلابێ
هەمیشە موزەفەر بمێنێ سپاهی
مەلیک خەسڵەت تۆی حەصاری هەموو کورد
حەقیقەت لە بۆ میللەت خۆت پەناهی
لە تەعجیزی میللەت و لەعصیانی یەک یەک
مەڕەنجێ ببەخشە گوناهکار گوناهی
لە یەک ڕەنگ نەخولقاوە گوڵزاری عالەم
گوڵی زەرد و سوورە جەلایە گیاهی
عەدووت شەرمەزارە چ موسلیم و چ کافر
لە ڕووتا بەدەس تاکو نەکرێ کلاهی
حقوقت نەپرسن ئەگەر ئەورووپایی
بسووتێ بینای مەحکەمەی صولحی لاهی
دەمێ بوو بەئومێدی ئەم ڕۆژە بووم من
ببینم بەکوردی ئەوامر و نەواهی
شوکور دیم ئەوی ویستم ئەمما تەواوی
ببینم لە بۆ کورد تەواوی ڕەفاهی

* ئومێدی ئیستیقلال ساڵی ١ ژمارە ١٨ لاپەڕە ٣، ١ی شەعبان ٣٤٢، ٦ی مارت ١٣٤٠.

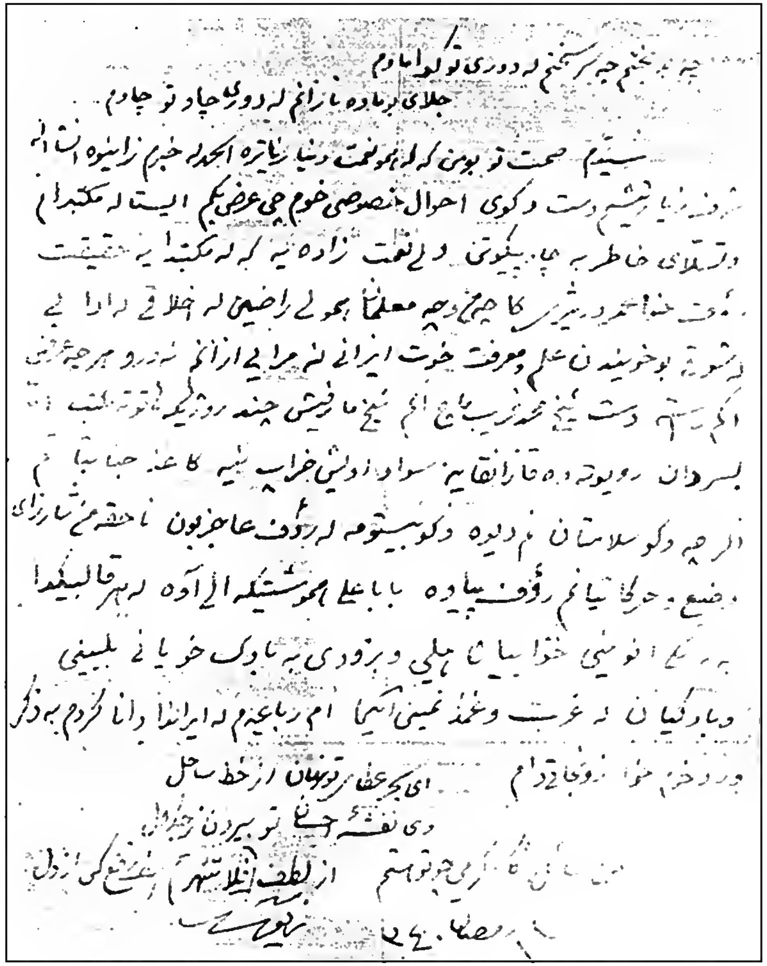

سالّی ١٩٢٠ی ز. کە شێخ مەحموود لە هیندستان دیل بووە مامۆستا زێوەر ئەم هەڵبەستەی خوارەوەی بۆ ناردووە*

چ بەدبەخت چ سەر سەختم لە دووریی تۆ کەوا ماوم
جەلای چۆن ماوە نازانم؟ لە دووریی چاوی تۆ چاوم
چ بێ ڕەنگم چ دڵ تەنگم؟ لەناو جەمعی خەلائیقدا
وەکو غونچەی نەپشکووتوو لە گوڵبون دوورو داماوم(١)
چ خامۆشم؟ چ بێ هۆشم لە بادەی ساقی یی دەوران
لە مەجلیسدا لە مەحبەسدا بەوێنەی بەردی بن ئاوم

چ دەروێشێکی بێ پیرم چ عەبدێکی بەبێ میرم(٢)
وەکو کەلله دەفێکی بێ زریزە و خاوەن و خاوم
چ ساڵێکە؟ چ حاڵێکە تەرەققیم بۆتە مەعکوسی
غەمم سەد قاتە شادیم ماتە هەر شەو مانگی گیراوم
چ بێ عارم؟ چ غەددارم وەفام خستۆتە ژێر پێتان
وەها ثابیت قەدەم ماوم ئەڵێی سووتاوە هەنگاوم
لە کوێتە (زێوەر)، ئەم دەردە حەکیمی لوطفی مەولایە
پەرێشان دێم دەچم، دەبزووم وەکو صەیدێکی ناو داوم

* ئەم شیعرە لە ل٢٣١-٢٣٢ی کەشکۆڵی (أ)دا هەبوو ئەو زانیارییەی سەرەوەشی لە پێشەوە نووسراوە، واتە ئەو کاتە شێخ مەحموود لە هیندستان بووە، کەچی نەجمەدین مەلا لەنیوە دێری شیعری کۆتایی لە وشەی (کوێتە) سەرنجی بۆ ئەوە چووە کە (کوێتە) مەبەستی کوێت بووبێ بۆیە لە پەراوێزی ل٢٣٢ی کەشکۆڵەکە نووسیویەتی «هەرچەندە ناوونیشانی ئەم هەڵبەستە ئەڵێ هەڵبەستەکە نێرراوە بۆ هیندوستان بەڵام بەوەدا کە ئەڵێ: (لە کوێتە زێوەر) ئەبێ شێخ مەحموود لە دیلی ڕزگاری بووبێ وە هاتبێتەوە ئەمارەتی کوێت» بەڵام وابزانم بۆچوونەکەی (نەجمەدین مەلا) لە شوێنی خۆی نیبە و (لە کوێتە) مەبەستی ئەوە بێ تو هێشتا جارێ لە کوێتە و چت دیوە!!.

(١) گوڵبون: درەختی گوڵ یان چەپکە گوڵ.

(٢) پیر: مەبەستی (شێخ)ە. عەبد: کۆیلە.

موژدەبێ*

موژدەبێ یاران کە شاهی دیدە مەستان هاتەوە
ساقی یی بەزمی طەرەب بۆ مەی پەرستان هاتەوە(١)
با، بەنەغمەی دڵ گوشا بولبول لەگەڵ قومری بڵێن:(٢)
غونچەیی خۆش بۆی باغ و سەروی بۆستان هاتەوە(٣)
ساقی و موطریب، مەی و نەی بیننە جەولان و جۆش(٤)
شاهی صەدری مەجلیس و شەمعی شەبوستان هاتەوە(٥)
ئافتابی چاوی مەستی کەوتۆتە ژێر قەوسی برۆ(٦)
با گەدایان قوڕ بەسەربن فەسڵی زستان هاتەوە
دیدە عەبهەر، قەد سنەوبەر، ڕوو قەمەر، موو عەنبەرە(٧)
چەندە ڕەنگینە! بەهاری گوڵ بەدەستان هاتەوە
دیدە حەیران بوو لە نەظظارە و تەماشاکردنی
شاهی (ئەسکەندەر) لە ئاوی تاریکستان هاتەوە(٨)
(زێوەر) ئەمجا بەس بەیان کە شەکوەیی ئەحواڵی خۆت
وا موعینی بێ نەوا و بەخت سستان هاتەوە

* ئەم شیعرە لە ل١٨١-١٨٢ کەشکۆڵی (أ) و ل٤٣ی کەشکۆڵی (ب)دا هەیە لە گۆڤاری (بەیان)ی ژمارە ١٤٢ ل١٨دا

بڵاو کراوەتەوە.
نەجمەدین مەلا لە کەشکۆڵی (أ) دەڵێ: زێوەر ئەم شیعرەی بۆ خۆشەویستێکی کە لە ڕێگای دوورەوە هاتۆتەوە نووسیوە، (دیارە شێخ مەحموودی حەفید بووە.)
(١) بەزمی طەرەب: بەزمی خۆشی و ڕابواردن.
(٢) قومری: باڵدارێکی خاکییە لە کۆتر پچووکترە جووت جووت بەیەکەوە دەژین.
(٢) خۆش بۆ: بۆن خۆش.
(٤) ساقی: شەڕاب گێڕ. موطریب: گۆرانی بێژ.
(٥) صەدری مەجلیس: پێشەوا و پیاوماقووڵی مەجلیس. شەمعی شەبیستان: لە کوردەواری دەگوترێ (شەمعی شەبوستان).
(٦) ئافتاب: خۆر.
(٧) عەبهەر: نێرگس. عەنبەر: گیایەکی بۆن خۆشە، هەروەها عەنبەر بەمایەیەکی بۆن خۆشیش دەڵێن کە لە ناوسک یان ڕیخۆڵەی جۆرە ماسییەک دەری دەهێنن.
(٨) ئەسکەندەر: ئەسکەندەری مەکدۆنی کە لەلای هەولێر لەشکری دارای ئێرانی شکاند و وڵاتەکەی داگیر کرد. دەڵێن: ئەسکەندەر زۆر بەشوێن ئاوی حەیاتدا گەڕاوە و بەڵام نەیدۆزیوەتەوە، گوایە کانیاوی ئاوی حەیات لە تاریکیدایە تەنها خدری زیندە دۆزیویەتیەوە و لێی خواردۆتەوە بۆیە تا ڕۆژی قیامەت نامرێ.

ڕۆژی جەژن*

ڕۆژی جەژن ئەطفالی وردە پوولی جەژنانەی ئەوێ
هەریەکە لای باب و مامی ڕوپیە یا ئانەی ئەوێ
دوختەری نەوڕستە بۆ زیادیی جوانی و زینەتی(١)
وسمە بۆ ئەگریجە، بۆ پرچی خەنە و شانەی ئەوێ
هەرزەکار و کوچە گەرد و خوێڕیانی ناو گەڕەک
هەندێ زوڕنا و هەڵپەڕین، هەندێکی مەیخانەی ئەوێ
تاجیرانی موعتەبەر بۆ خزمەتی میوانیان
نوقڵی بەمباو ڕاحە و و حەڵوای گەزۆی بانەی ئەوێ
شێخ (عصام الدین) و ئەمثالی لە دەروێش و مرید
شەککەر و گیسک و برنج و ڕۆنی شێخانەی ئەوێ
بۆ مەعاشی خۆی و ئەم خەڵکە ڕەئیسی ماڵیات
دەفتەری ئەعشاری تازە و قەیدی بزنانەی ئەوێ
سواری ئەسپی خۆی ئەبێ لای نوختەکان سووڕی ئەدا
(عەبدول ئاغای) ئاشناشم باجی بارانەی ئەوێ
بێینە سەر باسی ڕەئیسی داخیلیەی مەملەکەت
خەلعەتی خاصی مەلیک، ئینعامی شاهانەی ئەوێ

نەسلی پاکی شێری یەزدان شێری حەق زاتی مەلیک
حەزرەتی شێرانە و ئاثاری مەردانەی ئەوێ
(زێوەر)یش لەم ڕۆژەدا چون دوعا مەقبووڵ ئەبێ
هەر دەوامی ڕیفعەتی تاجی ملووکانەی ئەوێ
بەرقەرار و پایەدار و نامداری کەی خوا!!
تا فەلەک بۆ زیب و زینەت ئەم ستارانەی ئەوێ

....

* ئەم شیعرە لە ل٢٣٤-٢٣٥ی کەشکۆڵی (أ)دا هەیە، لە سەرەتای شیعرەکەشەوە نووسراوە (مامۆستا زێوەر ڕۆژێک لە پێش جەژندا ساڵی ١٩٢٣ی ز کە شێخ مەحموود حوکمدار بووە ئەم هەڵبەستەی وتووە و بۆی ناردووە).
(١) دوختەری نەوڕستە: کچی تازە پێگەیشتوو.

نزا*

دەخیل ئەی نوور بەخش ئەی شێخ عیسا(١)
جگەر گۆشەی بەڕاستیت وا لە حەپسا
پەناهی عالەمێکی، نوور بەخشی(٢)
تکای شێخی جیهان سوودی نەبەخشی
تکای تۆ با لە دەرگاهی خوا بێ
کە شێخ مەحموود بەئاسانی ڕەها بێ(٣)

....

* ئەم سێ دێرە شیعرە لە ل٢٤٧ی کەشکۆڵی (أ)دا هەبوو دیارە کاتێک گوتراوە کە شێخ مەحموودی نەمر لە حەپسخانە بووە.
(١) نوور بەخش: مەبەستی سەیید محەممەدی نوور بەخشە کە کوڕی بابا عەلی هەمەدانییە و برای شێخ عیسا و شێخ موسایە، وەکو لە مێژوودا نووسراوە گوایە سەیید محەممەد و شێخ عیسا و شێخ موسا لە حەج گەڕاونەوە، ویستوویانە بچنەوە بۆ هەمەدان، لە بەرزنجە شێخ عیسا و شێخ موسا ماونەتەوە و بەرزنجەیان ئاوەدان کردۆتەوە، بەڵام سەیید محەممەدی نوور بەخش ڕۆیشتۆتەوە بۆ هەمەدان، بناغەدانەری طەریقەی (نوور بەخشی)ش هەر ئەم بووە.
(٢) نوور بەخشی: وەکو طەریقەیێکی صۆفیگەری و خوا پەرستی بووە هەروەها نازناوی شیعریی شێخ مەحموودی نەمریش بووە.
(٣) ڕەهابێ: ڕزگاربێ.

کێ شێخە*

لە بۆ جەڕڕی مەنافیع لای هەموو پیر و جوان شێخە
لە بۆ دەفعی مەناهی گۆشەگیر و بێ زمان شێخە
لە بۆ تەفرەی خەلایق هەروەکو تەییارە سەییارە(١)
بەتەسبیح و بەتەهلیل و بەریش و تەیلەسان شێخە

ئەگەر شێخت ئەوێ لادە لە ڕێگای خانەقا و تەکیە(۳)
ئەتۆ ئەقڵ و کەماڵت بێ، بێ بزانە: کێ بەشان شێخە
جونەید و شێخی سیرڕ و (غەوثی بەغدا) شێخی میحرابن(٤)
عەیاز و خالید و تاریق، ئەمیر نەورۆزمان شێخە(٥)
مەڵێ: شێخ زۆر کەمن بێ دەستەڵاتن چونکە عەشرەت نین
ئەتۆ ئیعلانی خواردن کە لە ئەرز تا ئاسمان شێخە
یەکێکە سەد هەزار دێنێ، کەلامێکی چ مەقبوولە؟!
لە ئەولادی عەلی تەنهایە شێخ مەحموودیان شێخە(٦)
چراغی مولکی کوردستانە نووری چاوی ئیسلامە
خوا حیفزی بکا بۆ حیفزی نام و خانەدان شێخە

....

* ئەم شیعرە لە ل١٠٥-١٠٦ی سۆزی نیشتماندا چاپ کراوە.
(١) سەییارە = سیّارة: خۆشڕەو، خێراڕەو (مەبەستی ئەوەیە کە کۆڵکە شێخ بۆ هەڵخەڵەتاندنی خەڵکی لێزان و کارامەیە).
(٢) تەیلەسان = طیلسان: بەرگێکی سەوزە هەندێ کەس لە شێخ و دوعاگۆ لەبەری دەکەن.
(٣) خانەقا: جێگای خواپەرستی پەیڕەوای تەریقەتی نەقشەبەندی. تەکییە: جێگای خواپەرستی پەیڕەوانی تەریقەتی قادرییە.
(٤) جونەید (ابو القاسم الخزاز) صۆفییەکی بەناوبانگی بەغدادییە، دەڵێن: سێ جار چووە بۆ حەج بەبێ ئەوەی سواری وەڵاخ بێ، دامەزرێنەری ڕێبازی طەریقەتی جونەیدییە ساڵی ٩١٠ی زایینی لە دنیا دەرچووە.
سیرڕ: مەبەستی سەرِری سەقەطییە (سری بن المفلس) صۆفییەکی مەشهوورە ساڵی ٨٧٠ی زایینی لە بەغدا لە دنیا دەرچووە.
غەوث: مەبەست شێخ عەبدولقادری گەیلانییە ١٠٧٨-١١٦٥ زایینی.
(٦) مەبەستی شێخ مەحموودی نەمرە کە ئەو کاتە یەکە پیاوی کوردستان بووە ئاڵای شۆڕش و ئازادیخوازیی هەڵکردووە و دژی داگیرکەری ئینگلیزی جەنگاوە زیاد لەوەش شێخاتی و ڕێوشوێنی باوک و باپیرانی خۆشی بەجێ هێناوە.

بۆ خزمەت شێخ مەحموود*

مەیلت هەیە ببینی ئەگەر خالیدی وەلید
هەستە بچۆرە زیارەتی مەحموودی شێخ سەعید
من ناگەمە حوزووری کە دامانی ماچ بکەم
توخوا وەکالەتم بکەن ئەی بەرق و ئەی بەرید
عەرزی بکەن کە بەندەی تازە و قەدیمی خۆت
زێوەر دوعای نەجات و حەیاتت ئەکا مەدید
بۆ دائیمی شەرافەت و مەجدت لە عالەما
ئەورادی مونحەصیر بووەتە ذیکری یا مەجید

ئازادەگی لە بەندەگی ناکا طەڵەب ئەبەد
تۆ خۆش بی بامبێنێ لەناو دائیرەی عەبید

....

* ئەم شیعرە لە ل٢٣٦ی کەشکۆڵی (أ)دا هەبوو هەروەها لە ل١٢ی دەستنووسی شاعیریش هەبوو هیچ جیاوازی لە نێوانیاندا بەرچاو ناکەوێ.

دیسان بۆ خزمەتی شێخ مەحموود*

لە شوکری نیعمەتی تۆ و خالقم هەتا ماوم
هەرچی بڵێم و بنووسم بزانە خەڵەفاوم
(علیک الف سلام) یا وەلی نیعمەت
غوباری پاکی ڕەهی تۆیە سورمەیی چاوم
وەها مەزانە کە زۆر نانووسم عەریزەی حاڵ
لە حوببی ئەصڵی یو زاتی کە بوومە شێواوم
فیدایی لوطف و وەفا و دیانەتی ئێوەم
منیش ئەناسی کە ئیسلامی ضیدی ئیسلاوم(۱)
مونافیقی و ڕیا و درۆم لەلا کوفرە
هەمیشە مات و پەرێشانی مانگی گیراوم

....

* ئەم شیعرە لە ل۲۳٦ی کەشکۆڵی (أ) وەرگیراوە.
(۱) ئیسلاو: مەبەست قەومی سلافە کە بریتییە لە قەومی ڕووس و یۆغۆسلافیا.

بۆ خزمەتی شێخ مەحموود

بەحەپسی یوسفی ثانی دڵی عالەم موکەددەر بوو
دڵی زیندان بەتالع بۆ بەدیداری مونەووەر بوو
لە تەشتی سینە و جامی سەرا سەد پەنجە ئەشکێنم
هەتاکو مژدەیەکم دێتە گوێ ئەو مانگە وابەر بوو

بۆ ڕۆژنامە و گۆڤارەکان

ئەی خوێندەوارەکان*

ئەی خوێندەوارەکان و ئەدیبانی موحتەرەم
دایم بەهێزی خۆمەوە هەر شوکرتان ئەکەم
ئاثاری جوود و جەهد و جەوان مەردیی ئێوەیە
ساڵی یەکەم تەواو بووە و کەوتمە دووەم
تا ئێوە قەدر و حورمەتی منتان لەلا هەبێ
شەوقم ئەگاتە مەملەکەتی تورکیا و عەجەم
ئیمداد و لوطفی ئێوە ئەگەر ڕوو نەکاتە من
بێ شوبهە من ئەکەومە بوخار و غوبار و تەم

ئەوسا نە دەنگ و ڕەنگم ئەمێنێ نە شوهرەتم
نە خزمەتم، نە ڕەونەقی ئەفکاری موحتەشەم

....

* مامۆستا زێوەر ئەم کۆپلە شیعرەی بەناوی گۆڤاری گەلاوێژەوە وتووە. لەیەکەم لاپەڕەی گۆڤاری ناوبراو ژمارە ۱-۲ی ساڵی ۲ کانوونی دووەم و شوباتی ۱۹٤۱ی ز دا بڵاو کراوەتەوە. لەسەرەتاوە لێی نووسراوە «بەناوی گەلاوێژەوە» لە کۆتایی کۆپلەکەشدا زێوەر نووسراوە.

بۆ گۆڤاری گەلاوێژ*

گەلاوێژم ئەوێ وەک مانگی چواردە
کە شەوقی ڕوو بکاتە شاخ و هەردە
گەلاوێژم ئەوێ وەک مانگی تابان
کە ئاوازەی بگاتە غەرب و یابان
گەلاوێژم ئەوێ کانی ئەدەب بێ
لە بۆ ئەهلی ئەدەب مایەی طەرەب بێ
ببێتە فێنکی بەخشی دڵی گەرم
لەسەر ڕێگای حەقیقەتدا نەکا شەرم
گەلاوێژم ئەوێ هەروەک موحامی
بە قووەت بێ، بەقیمەت بێ کەلامی
گەلاوێژم ئەوێ بۆ میللەتی خۆی
وەها نەدوێ کە ببرێ نان لەگەڵ دۆی
لە بۆ پێشکەوتنی ئەهلی وڵاتی
زەرەر ناکا بکا صەرفی حەیاتی
ببێتە باخچەیێکی عیلم و ئەخلاق
بڵاوکا بۆنی خۆشی بۆ سەر ئافاق
ئەگەر وابێ ئەمێنم من لە دوایی
ئەبێتە ڕەهبەری، تەوفیقی خوایی

....

* زێوەر ئەم شیعرەی بۆ گۆڤاری گەلاوێژ گوتووە.

ئەمڕۆ*

ئەمڕۆ بەناوی میللەتی کوردی بەدڵ بەگیان
تەبریک ئەکەم (ژیانەوە)مان ناونرا (ژیان)

فەئلێکی خەیری میللەتە یەعنی کە قەومی کورد
صوبحی حەیاتی ڕەوشەنە پێشڕەویەتی ژیان
پەروەردەیی حیمایەی لوطفی حوکوومەتە
بۆیە بەسام و نامە وەکو شێرەکەی ژیان
فیکری موخالەفاتی وەطەن مەحو ئەکاتەوە
ئەهلی مەعاریفی بەقسەی خۆشی خۆی ژیان
یا ڕەب! دەوامی خزمەتی ئەم ڕۆحی میللەتە
لای تو طەلەب ئەکەم بە سەعادەت بەبێ زیان

* زێوەر ئەم شیعرەی بەهۆی گۆڕینی ناوی ڕۆژنامەی ژیانەوە بە ژیان وتووە. لە ل٤٧-٤٨ی سۆزی نیشتماندا بڵاو بۆتەوە.

بۆ گۆڤاری ڕۆژی کورد

چەندە شیرین زبانی ڕۆژی کورد
شەکەر ئەفسانە دەهانی ڕۆژی کورد
مەظهەری تەقدیری ئەربابی دڵە
ئەهلی دەرکە مەدح خوانی ڕۆژی کورد
دوور لە هەور و صاعیقە و تۆز و غوبار
جورمی صافە ئاسمانی ڕۆژی کورد
خەم بووە بۆ جەلبی قەلبی عالەمێ
ئافەرین بۆ ئەبرووانی ڕۆژی کورد
گوڵشەنێکە پڕ لە نووری مەعریفەت
دەستی نەرزێ باغەبانی ڕۆژی کورد
لەفظ و مەعنای مەعدەنی هەر حیکمەتە
ڕەببی باقی بێ بەیانی ڕۆژی کورد

گۆڤاری «ڕۆژی کورد»، ئەستەموول، ژمارە ٤، ٣٠ ئاغستۆس ١٣٢٩ ڕۆمی (١٩١٣).

بۆ بانگی کوردستان*

(بانگی کوردستان) نیشانەی هوشیاریی میللەتە
بۆ ئەسەر خوانی مەعاریف تەذکەرەی سەر دەعوەتە(١)
دەورەی ئیقباڵە دەورەی بانگی کوردستانمان
بانگی صوبحی صادیقە، بەم دەنگە هەستین فرصەتە(٢)

سایەی باڵی هومایە بازی زەڕڕین شاپەڕە(٣)
چوونە ژێر سایەی نیشانەی بەختیاری و دەوڵەتە
باخچەیێکی پڕ گوڵە دەریاچەیی پڕ گەوهەرە
ڕەنگ و دەنگی فەیض ڕێژە نیعمەتی بێ میننەتە(٤)
بۆ تەڕەقی قەومی کورد و داد خواهیی حاڵییە(٥)
تەرجومانی حاڵی زاری میللەتی کەم قودرەتە
بانگی کوردستان لە خارا و حەریر لایق ترە(٦)
دەک موبارەک بێ بەباڵای قەومی کورد ئەم خەلمەتە(٧)
ئاسمانێکە سەراسەر مەطلەعی نەجمی وەفا(٨)
گوڵستانێکە سەراپا مەظهەری سەد ڕەحمەتە
ئەم جەریدە تازەیە جەردەی جەهالەت لا ئەبا
سێ زوبان، سێ تیری دەستە واسیطەی سەد نەصرەتە(٩)
ڕەببی بۆمان هەر بمێنێ خادیمی موڵک و وەطەن
ئەم لە بۆ پێشکەوتن ئەمڕۆ پشتیوان و قووەتە

* زێوەر ئەم شیعرەی بەبۆنەی دەرچوونی ڕۆژنامەی «بانگی کوردستان»ەوە گوتووە و لە ٢ی ئەغستۆسی ساڵی ١٩٢٢ی ز لە ژمارە ١ی هەمان ڕۆژنامەدا بەعینوانی (موبارەک بادی) و بەناوی زێوەر بڵاو بۆتەوە.
لە ل٤٨-٤٩ی سۆزی نیشتیمانیشدا چاپ کراوە.
(١) خوانی مەعاریف: سفرە و خوانی زانستی.
(٢) بانگی صوبحی صادق: بانگی بەیانی کە لەگەڵ دەرکەوتنی صوبحی صادقدا وەختی دێ.
(٣) هوما: باڵندەیێکی ئەفسانەیە.
(٤) فەیض: بەرەکەت
(٥) داد خواهی: داواکردنی عەدالەت و دادپەروەری.
(٦) خاراو حەریر: دوو جۆر قوماشن.
(٧) خەلمەت: خەڵات و بەرگ و پۆشاک.
(٨) مەطلەعی: شوێنی هەڵاتنی ئەستێرە و مانگ و ڕۆژ.
نەجم: ئەستێرە
(٩) ئاماژەیە بۆ ئەوە کە ڕۆژنامەی «بانگی کوردستان» بەکوردی و فارسی و تورکی دەرئەچوو لەبەر ئەوە ئەڵێ: سێ زووبان سێ تیری دەستە.

سەرگوزەشتە*

تەحصیل دیدەیێ صاحێب شەهادات(١)
لەگەڵ ڕەفیقی کەوتە بەیانات
تەعریفی حاڵ و ئەحواڵی ئەکرد
بۆ زۆر پێشکەوتن خەیاڵی ئەکرد
وتی: ئەی ڕەفیق! ئیشمان زۆر چاکە
سەیری جاددە کە ئێستا چەند پاکە
لە پێشکەوتنا بووینە ئەوروپا
نوقصانمان نییە ئیللا فابریقا(٢)
ئەنواعی یاری و قومار ئەزانین
سمێڵ ئەتاشین هەروەک ئەڵمانین
لە فەننی فتبۆڵ وەکو ئینگلیزین
لە بیلاردۆدا ئوستادی ڕیزین
شێخ و مەلا و صۆفیمان پەشمە
ئینسانی وشک قابیلی خەشمە
ئیتاڵیا چۆنە دەرحەقی پاپا
ئێمەیش هەروواینە دەرحەق عولەما
جاران بەسیڕی لە ناو جوولەکان
عەرەقمان ئەخوارد، لە ترسی ئەوان
ئێستا سەربەستین لە کووچە و بازاڕ
عەرەق و شەراب ئەکڕین بێ ئازار
مەعاشمان بێ بەدووسەد دینار
فلسێکی نادەین قەت بەکەس و کار
ئیقتیصاد فێربوون فەننێکی باشە
با کەسێ نەڵێ: مەعاش بەلاشە
شەو لە سینەما و لەناو تیاترۆ
یا لە چاخانە و یاریی بیلاردۆ
سەد شکسپیر و هۆگۆمان هەیە(٣)

هەزار ڕەجاڵی (تۆکیۆ)مان هەیە
لە سایەی ڕادیۆ ئەحواڵی عالەم
لێمان گوم نییە نە زۆر و نە کەم
ئەوا تووتنیش بوو بەئینحیصار
ئەویش قازانجی فەقیر و هەژار
پەکیان ناکەوێ توجاڕی تووتن
کەتیرە و مازوو خوری و ڕۆن ئەکڕن
توخوا خۆش نییە لەلات ئەم دەورە
نە غەدر ماوە نە وەختی جەورە
ڕەفیقیش وتی: هەر ئەمە، ڕێت بێ
هیچ عاجز مەبە «بارۆستەم شێت بێ»(٤)

....

* ئەم شیعرە لە ل٥٦-٥٧ی سۆزی نیشتماندا چاپ کراوە. لە (ژین)ی ژمارە ١٢٣٦ی ١٩٥٥/٢/١٠دا لە گۆشەی (شیعر و شاعیرەکانمان)دا بەعینوانی (سەرزەنشت) لەگەڵ کورتەیێک ژیانی شاعیر بڵاو کراوەتەوە بەڵام بەدەست لێدانێکی زۆرەوە. بەپێویستمان نەزانی بەراوردێ لە نێوانیان بکەین.

(١) تەحصیل دیدە: خوێندەوار.

(٢) فابریقا: کارگەیەکە کە بەزۆری شتی تیا دروست بکرێ.

(٣) شەکسپیر: ئەدیب و شاعیر و چیرۆکنووسێکی ئینگلیزی بەناوبانگە، ساڵی ١٥٦٤ی ز لەدایک بووە ساڵی ١٦١٦ لە دنیادا دەرچووە نووسراوەکانی بوونە ئەدەبی جیهانی بۆ زۆر زمان وەرگێڕراون.

هۆگۆ = «ڤیکتور هۆگۆ»: شاعیر و نووسەرێکی بەناوبانگی فەرەنسییە، ساڵی ١٨٠٢ی ز لە دایک بووە ساڵی ١٨٨٥ی ز لە دنیا دەرچووە یەکێکە لە شۆڕە سوارانی حەرەکەی ڕۆمانتیکی.

(٤) با ڕۆستەم شێت بێ: ئاماژەیە بۆ چیرۆکێک وەکو مامۆستا نەجمددین مەلا دەڵێ گوایە (جارێک زێوەر تەماشا ئەکا کۆمەڵێک منداڵ شوێن کابرایێک کەوتوون، کە کابراکە شێت ئەبێ ئەویش منداڵەکانی لێ دەرئەکا و دووریان ئەخاتەوە ئەمجا کابرای شێت دێتە بەردەم مامۆستا زێوەر سەرمەوقوولاتێک ئەدا ئەڵێ: (با ڕۆستەم شێت بێ).

چیرۆک*

پیاوێ بوو زۆر فەقیر بوو
سەرەڕای فەقیریی پیر بوو
خاوەنی ماڵ و منداڵ
نەیبوو نانێ لەناو ماڵ
بە ئارەقی ناو چەوان
بە قووەتی بازووان

لە شاخ چیلکەی ئەهانی
بۆ نانی منداڵانی
چیلکەی ئەدا بەپارە
ئەیدا بەنان بێ چارە
هەموو ڕۆژێ بەیانیان
ئەچوو بۆ شاخ و کێوان
ئەوەندەی خۆی ئەیتوانی
چیلکەی ئەنا لە شانی
ڕۆژێ لەژێر کۆڵەدار
لە گیانی بوو بوو بێزار
لەشی پڕ بوو لە ئارەق
دوو چاوی بووبوو ئەبڵەق
داری دا بەسەر بەردا
بەردی دا بەسەر عەردا
کۆڵەکەی کەوتە عەردی
زاهیر بوو ئاوی سەردی
بانگی کرد یا عیزرائیل
تۆ وەرە لام بەتەعجیل
ڕۆحم ناوێ بەم حاڵە
چی بکەم لەم عومرە تاڵە
قسەی لەناو دەما بوو
عیزرائیل لێی پەیدا بوو
وتی: منت بۆ چییە
ئەم هاوارەت لە چییە
پیرە لە ترسی گیانی
جوابی قسەی نەزانی
لەپاش نەختێ مامەی پیر
وتی: هەر تۆی دەستگیر
لەژێر کۆڵی گرانام
لەناو ئاه و فوغانام

بۆیە هاواری تۆم کرد
فریام کەوی دەستوبرد
هەتا هەڵدەسمە سەرپێیان
لەنگەری بگرە قوربان
عیزرائیلی بەهەشتی
کۆڵی نایە سەرپشتی
ئەمجا پیرە بەیەک غار
کۆڵی فڕاندە ناو شار

....

* ئەم شیعرە چیرۆکییە کاتی خۆی لامارتین ١٧٩٠-١٨٦٩ز کە شاعیرێکی بەناوبانگی فەرەنسییە و مامۆستای قوتابخانەی ڕۆمانتیکی بووە بەفەرەنسی گوتوویەتی «موعەللیم ناجی» کردوویە بەتورکی. مامۆستا زێوەریش لە تورکییەوە وەری گێڕاوەتە سەر زمانی کوردی لە ل٨٢-٨٣ی سۆزی نیشتماندا چاپ کراوە.

چیرۆک - سێ هاوڕێی چاو برسی*

سێ ڕەفیق هەبوون برادەری گیانی
وەیس و ئەلیاس و نالە بۆکانی
هەرسێ بێ کار و ناتەواو و فەقیر
وەیس و نالە جوان و ئەلیاس پیر
نانی گاڵیان لە لا شەکرلەمە بوو
چای شیرینیان بەگوێز لەمە بوو
ڕووت و قووت و بێ نەواو و بێ جلوبەرگ
هەر سێ ئاواتە خوازی ساعەتی مەرگ
ڕۆژێ کۆبوونەوە بەپەنهانی
تا بکەن چاری دەردی بێ نانی
وەیس وتی: چاری ئەم خەم و دەردە
کە ببینە دز و سەگ و جەردە
وتیان پێی فیکرەکەت بەنانەلەتێ
دایکی دز سینگ ئەخوات و سینگ ئەکوتێ
لای نەصارا و جوولەکە و ئیسلام
پیاوی دز حورمەتی نییە و بەدنام
مامە پیرە وتی: لە ماڵەو ماڵ

دەوڵەتێکی بێ ئەزییەتە، سواڵ
وتیان عەیب و عارە سواڵکردن
سەد کەڕەت خۆشترە، لە سواڵ مردن
نالە هاتە زمان وتی: یاران
لازمە ڕوو بکەینە ڕێی شاران
ئێمە لەم شارە بام بکەین هیجرەت
حەرەکەت قەت نەبووە بێ بەرەکەت
فیکری نالە قبووڵ کرا دەردەم
کەوتنە ڕێگە سێ کەسی هاوخەم
پاش دوو ساعەت گەیشتنە هەوراز
شاخی زۆر سەختی پڕ لە ورچ و بەراز
پارچە هەورێ لە ئاسمان دەرکەوت
وتیان: بام بچینە ناو ئەشکەوت
هەورەکە زیادی کرد برووسکەی دا
لە پڕا قەترە قەترەییێک دای دا
زیادی کرد قەترە قەترەی باران
شەقە شەق کەوتە ناو گەڵای داران
کەوتنە گێژی میحنەت و سەرما
لە هەموو وشکی یا ددانیان ما
بە هەزار دەرد چوونە دەم غارێ
سەیریان کرد لە ناویە ڕەش مارێ
ماریان دی گەڕانەوە پڕ خۆف
دەستیان کرد بەئاه و ئاخ و ئۆف
وتیان: ئەی خوای زەمین و زەمان
عالمی خۆت بەکاری ڕاز و نیهان
برسیەتی و بارش و هەوای سەرما
ئەژدەهایشمان ئەهێنییە سەر ڕێگا
یا ئیلاهی چییە قەباحەتمان
دەم بەدەم زیادە ئەکا موصیبەتمان
لەم موناجاتەدا بەدڵ گریان

لوطفی حەق کەوتە ظاهیری بۆیان
ئەژدەهاکە کشایەوە ناو کونی خۆی
لەو مەکانە کە بوو بەبێ دەنگ ڕۆی
چوونە ژوورێ ڕەفیقەکانی سەفەر
هەموو دڵ پڕ لە ئاگر و لەشی تەڕ
نیو سەعاتێ لە پاش وچان، هەستان
بۆ مڵ و مووش بەغاردا ئەگەڕان
سەیریان کرد لە تاریکیی ئەشکەوت
یەک هەمانە لە جێگە مار دەرکەوت
هەر بەغار چوونە سەر هەمانە ڕزیو
سەیریان کرد پڕە لە زێڕ و لە زیو
شوکری حەقیان بەجێ هێنا یەک یەک
وتیان یا ئیلاهی (حمداً لك)
مامە پیرە وتی: قسەی ناوێ
جارێ وەیس با بداتە شار تاوێ
دوور نەکەوتووینەوە تەواویی لە شار
نان و پێخۆر لەوێوە بینێ بەغار
وەیسە زوو کەوتە ڕێ دراوی برد
بە دڵی خۆش نیازی شاری کرد
جار بەجار ڕای ئەکرد و جارێ ڕەوت
هۆشی دابووە هەمانەکەی ئەشکەوت
وتی: بۆچی هەمانەیێک ئاڵتوون
بیدەمە دوو ڕەفیقی خوار و زەبوون
زەهریان بۆ ئەنێمە ناو پێخۆر
هەردوو بمرن بەبێ هەراو شەڕ و شۆڕ
خۆم بەجارێ ئەبم بەخاوەن ماڵ
خاوەنی کۆشک و باخ و جاه و جەلال
ڕۆیی تەرتیبی زەهر و نانی کرد
ڕووی لە یارانی ناتەوانی کرد
بێینە سەر باسی نالە و ئەلیاس

کەوتنە بەحری غائیلە و وەسواس
نووری ئیمانیان لە دڵ لابرد
قەصدی قەتلی ڕەفیقی خۆیان کرد
ناله هاتە زمان وتی ئەی یار
ئەم هەموو زێڕە بۆ چ بکەین بەنیشار
ئەم هەمانە بکەین بەدوو تەقسیم
وەیسی سەگباب بچێتە ناری جەحیم
پیرە پێی خۆش بوو فیکرەکەی ناله
زۆر بەچاک هاتە قەلبی ئەم فاله
ئەم قسانە تەواو نەبوو وەیسی
هاتەوە ماندوو و مردوو و زک برسی
نان و پێخۆرەکەی لە شان لابرد
وەکو سەگ ناله حەملەی بۆ برد
دای بەئەرزا سواری سینگی بوو
مامە پیرەیش بە یاریدەدانی چوو
وەیسی ماندوو هیلاک و بێ قووەت
کەوتە ژێر چنگی دوو سەگی پێ پەت
هەر بەدوو سێ دەقیقە خنکانیان
زوو فرۆشتیان بەپارە ئیمانیان
ناله نەیهێشت کە پیرە بگرێ وچان
زوو بەزوو مامە پیرەشی خنکان
کە لەمانە نەجاتی بوو ناله
وتی بۆ من زەمانی ئیقباله
نانی خۆم با بخۆم بەکەیف و صەفا
وا نەجات بوو لە فەقر و ڕەنج و جەفا
قۆڵی هەڵکرد و نانەکەی هێنا
ڕووبەڕووی خۆی هەمانەکەی دانا
تاکو توانی لە نان و گۆشتی خوارد
ئارەزووکەی چووە سەر ئاوی سارد
هاتە سەرڕێ کەوا بچێ بۆ ئاو

بە لەپا کەوتە سەر هەمانە دڕاو
زەهرەکە کاری کردە ناو جەرگی
تیژڕەویی دا بەهاتنی مەرگی
ناله زوو بوو بەفاسقی مەحرووم
کەوتە شوێن دوو ڕەفیقەکەی مەشئووم
ئەمەیە ئاخریی طەمەعکاریی
لە طەمەع لادە گەر تۆ هۆشیاریی

....

* ئەم چیرۆکە شیعرییە لە ل٧٤- ٨٠ی سۆزی نیشتماندا چاپ کراوە.

چیرۆکی کۆمەڵایەتی*

دیم لە خەودا شەوێ خەوێکی خراپ
کە نە قورئان ئەزانم و نە کیتاب
چوومە خزمەت مەلایەکی عەصەبی(١)
وتم ئەی واریثی علوومی نەبی
ئەمەوێ فێری خوێندن و خەت بم
لە شەطی عیلمدا وەکو «بەط» بم(٢)
وتی فێربوون -بەگەورەیی- بەپلاو
پاروو بۆ لووت ئەبەی وە یا بۆ چاو
ئەحمەقی، تۆ نەزانی، نایزانی
چۆن ئەبی تۆ بە(بەط) بەئاسانی
وتم ئەی نووری دیدەیی ئیسلام!
کاشیفی حیکمەتی حەڵاڵ و حەرام(٣)
نائومێدم مەکە حەق و ئوجرەت
نەقدی گیانم ئەهێنمە خزمەت
لەم قسە ئەندەکێ سەری لەرزان(٤)
وتی لێم لادە جاهیلی زۆرزان!
ئەتەوێ پێت بڵێم- ئەگەر - قورئان
ئەمەوێ مانگی ئوجرەتی دە قران
کەوشەکەیشم دڕاوە پینەی ئەوێ

بێنە چاکی بکە نەگاتە شەوێ
کەوشەکانی مەلام لەسەر سەر نا
چوومە لای پینەدۆز بەشەوق و غینا
سەیری وەستام کە کرد چ کاری نەبوو
ظاهیرەن تاقەت و قەراری نەبوو
وتم ئەی مامە پیری صەنعەتکار
چاوەڕێی لوطفی تۆم لە ناو بازاڕ
جووتێ کەوشم هەیە مەحەللی ئەسەف[٥]
پینەی لازمە لەگەڵ ناو کەف
وتی: برسیمە ناتەوانم من
ئەمە دوو ڕۆژە دوور لە نانم من
ڕاکە لای نانەوای کولێرە فرۆش
بێنە نیو حۆقە نانی زۆر بۆن خۆش
کەوشەکەت چاک ئەکەم بەسەرچاوان
تۆ بڕۆ نانێ بێنە بۆم بەدەوان[٦]
چوومە لای نانەوا سەلامم کرد
بۆ کولێرە ئیفای مەرامم کرد[٧]
وتی باوکم فرۆشتەنیم نییە نان
بێنە ئارد بۆت بکەم بەنانی جوان
چوومە بەردەم دوکانی یەک عەللاف
وتم ئەی حاجی تووبی بەیت و طەواف
هۆقەیێ ئاردی گەندومم بدەرێ
نرخەکەی چەندە پارە بێنمە دەرێ
وتی: ئاردم نییە ئەوی ماوە
موشتەریی پارەکەی هەموو داوە
لای فەلاح بێنە گەندومێکی تەمیز
بۆت ئەکەم زوو بەئارد و نانی عەزیز
چوومە لای فەلاحی خاوەن جووت
مەخزەنی ڕیزق و مەعدەنێکی قووت
وتم: ئەی خۆشەویستی گیانلەبەران

یەک (مەن)م لازمە گەنم بۆ نان
وتی: نەماوە دانە گەندومی پار
زوو بەزوو ڕاکە، بۆم هەتا بازاڕ
بۆم بچۆرە دوکانی ئاسنگەر
پێی بڵێ مامەکەی هونەر پەروەر
داسەکانی فەلاحەکەم بدەرێ
چەند سەپانێکی گرتووە بەکرێ
داسەکانم بگاتە دەست ئەمڕۆ
بەرکوتت بۆ ئەکەم لەبەر دڵی تۆ[٨]
چوومە خزمەت جەنابی ئاسنگەر
دیم کزومات و عاجز و موضطەر[٩]
باسی داسی فەلاحەکەم لا کرد
لە وەراما ئەویش قسەی وا کرد:
من چلۆن کار بکەم بەلەرز و تا
تاوێ سەرمامە تاوێکیش گەرما
کەس نییە تاکو لای پزیشک ڕاکا
بۆم بهێنێ حەبێکی لەرز و تا
ناعیلاج چوومە لای پزیشکی وڵات
وتم ئەی عاقڵی بەمەعلوومات
بمدەرێ یەک دوو حەببی سڵفاتە
خەستەخانە مەکانی خێراتە
وتی: تاڕێک ئەخەم دەواییێکی باش
ڕاکە بۆم بانگ کە خەلفەیێکی دارتاش
شووشەکەی تێک شکاوە پەنجەرەکەم
تێکی دا «با» کتێب و دەفتەرەکەم
زوو بەگورجی گەیشتمە بازاڕ
چوومە بەردەم دوکانی یەک نەجار
چۆڵ بوو دوکان لە خەلفە و وەستا
وتیان: ئێستە زۆر نییە هەستا
چووەتە لای خەیات و جل ئەبڕێ

بووک ئەهێنێ تەدارەکی ئەکرێ
ناعیلاج بووم لەبەر دوکان وەستام
سەیری خەڵکم ئەکرد وەکو سەرسام
پڕ بوو مەیدان لە لادێی و شاری
هەموو ئاڵاونە یەک بەهۆشیاریی
غەڵبە غەڵب و هەرا هەرای مەردوم
خەوە شیرینەکەی لە دەس کردم
ڕاپەڕیم سەیری خۆم و ماڵم کرد
لەم خەوە دیقەت و خەیاڵم کرد
وتم: ئەم خەڵکە وەحشیی و مەدەنی
ئیحتیاجن بەیەک فەقیر و غەنی
وەکو زنجیرن و تێک ئاڵاون
قاچن و دەستن و سەر و چاون
دەوڵەمەند حەیفە ڕوو نەکاتە فەقیر
بۆ فەقیر نەنگە تەرکی ئەمری ئەمیر
دەوڵەمەند حەیفە کیبر و فیزی بێ
بۆ فەقیر بوخل و ناتەمیزی بێ
تیغی دەستی یەکن غەنیی و فەقیر
شێلراون هەموو بەچەشنی هەویر
جووتیار و شوان و شاه و گەدا
هەموو موحتاجی یەکترن بەخودا

....

* ئەم شیعرە چیرۆک ئامێزە لە ل٦٨-٧٣ی کتێبی سۆزی نیشتماندا چاپ کراوە.
(١) مەلایەکی عەصەبی: مەلایەکی تووڕە و لەسەر.
(٢) بەط: مراوی.
(٣) کاشیف = کاشف: بەدەرخەر و بەیان کەر.
(٤) ئەندەکێ: کەمەکی، بڕێ، تۆزێ.
(٥) مەحەللی ئەسەف: شوێنی بەزەیی پێداهاتنەوە.
(٦) بەدەوان: بەگورجو گۆڵی.
(٧) ئیفای مەرام: گەیاندنی مەبەست.
(٨) بەرکوت: بەرکۆڵ.
(٩) موضطەر = مضطر: بێچارە و زەلیل.

چیرۆکی خێوی ناو مزگەوت و صۆفی کەریمی چەرچی

سەرەتا

ئاشکرایە تەربیەی ژنانمان بۆ منداڵ پەروەردەکردنیان زۆر نوقسانە بەهۆی نەخوێندەواری و هەندێ چیرۆکی هیچوپووچی ڕابوردوو کە بۆمان ماونەتەوە، بۆیێ لە پێشەوە کە منداڵ شیرە خۆرەیە لای لایەکەی بە (گورگانە شەوێ، گورگانە شەوێ) ڕائەبووری، ئینجا کە منداڵەکە نەختێ هۆشی پەیاکرد بەدێو و خێو و جنۆکە و شەوە و شەولەبان خەوی لێ ئەخا، بێگومان ئەم ترس و بیمە لە دڵا ئەمێنێتەوە، گەورەش بێ ناوێرێ هەندێ ئیش بکا چونکە ترس غەریزەیەکی فطریە و لەناوبردنی پێویستترە لە پەروەردەکردنی، وە ئەم لەناوبردنەش ئەبێ لە بێشکە و کۆشی دایک و باوەشی باوکەوە دەس پێ بکا تاکو ئەکەوێتە ساحەی ئیشکردن بەسەربەخۆیی.

ئەفسەرێکی ئەوروپایی ئەگێڕێتەوە ئەڵێ منداڵ بووم لەگەڵ باوکما چووم بۆ دەشت، سەیری دیمەنی گوڵ و گیا و شاخ و ئاومان ئەکرد من لەبەر باوکمەوە ڕام ئەکرد دوور ئەکەوتمەوە ئەهاتمەوە بۆ لای.

جارێکیان ڕام کرد گەیشتمە سەر چاڵ و شیوێک کتوپڕ سەگێ لێم دەرپەڕی، بەترس و گریانەوە ڕام کرد بۆ لای باوکم ئەویش لە باوەشی گرتم دڵخۆشی دامەوە تاکو ترسم بەسەرچوو، ئێستاکە ئەفسەرم لە بۆمبای تەیارە و گوللەی تۆپ و پەلاماردانی دەبابە ترسم نییە بەڵام کە تووشی چاڵ و شیوێک ئەبم ترسی سەگەکەم دێتەوە بیر ترسم لێ ئەنیشێ.

ئینجا ئەبێ هەموو دایک و باوکێک باسی جنۆکە و دێو و خێو بەبەیتی خلە بزانن چونکە هەرچەندە جننی هەن وەکو لە قورئانا ناوبراون، بەڵام گەلێ لە عولەمای ئیسلام ئینکاری چاوپێکەوتنی جنۆکەیان کردووە کەوابوو بۆ ئەوەی هەوڵ بدەن بۆ پێگەیاندنی منداڵەکانیان بەئازایی، ئەم نامیلکەیەم پێشکەش کردن... هیوامە بەتاڵییەک لە کتێبخانەی کوردستان پڕ بکاتەوە.

دانەر ١٩٤٦/١٢/٢

سەد جار بسم الله لە باتی یەک جار
بەبێ ناوی خوا ڕێک ناکەوێ کار
سەد هەزا ڕەحمەت لەسەر پێغەمبەر
کە ئەو چاکترە لە هەموو بەشەر
ڕەحمەت لە ئەصل و لە منداڵانی
لە پاشا، لە بۆ گشت ڕەفیقانی
ڕەفیقەکانی هەموو ئازا بوون
منداڵانیشیان گورج و وریا بوون
ئێمە کە بەناو هەموو ئیسلامین
ئەبێ بەغیرەت هەروەک ئەوان بین

کوڕە مەترسە

کوڕە مەترسە کچێ مەلەرزە
جێی ئادەمیزاد گەردوونی بەرزە
ئەگەر توو هەتە تەجروبە و ئیمان
هەموو گیانداریّ ئەترسێ لێمان
خوا ئەم ئینسانەی بۆیە دروست کرد
کە هۆشی ببێ و لێکدانەوەی ورد
دروستی نەکرد کە شێتی بکا
دووچاری دەرد و ئەزیەتی بکا
کوڕم مەترسە کچم مەلەرزە
ئینسان شەریفە دەرەجەی بەرزە
باسی جنۆکە و غولی بیابان
قسەی ژنانە هی پیاوی نەزان
دایکت نەفامە عەقڵی نوقسانە
جنۆکە کوانی لە جێ و مەکانە
کە بسم اللەی کرد لەبەر جنۆکە
بزانە دایکت زۆر ترسنۆکە
جننی نابینرێن جسمێکی پاکن
وەک مەلائیکەی نیشتووی ئەفلاکن
ئەو کەسەی بڵێ دیومە جنۆکە
درۆزنێکی زۆر ترسنۆکە
بە خەیاڵ شتی هاتۆتە بەرچاو
ئەڵێ جنۆکەی لێ بوو کانی ئاو
واللە وباللە هیچی نەدیوە
نە لەو کانییە، نە لەو ناو شیوە
هەتا ئەغلەبی عالیمی زۆر چاک
ئەڵێن نەی دیوە سەیدی لەولاک
شتێ کە حەتا (نەبی) نەی بینی
چۆن بۆ ئێمە ئەو خۆی ئەنوێنی

جبریل خەبەر ئەدا بەڕەسول
کە قورئان لەلای کێشە مەقبول
بابیشی بینی ئەو پێغەمبەرە
ئیشی لە عەقڵی بەشەر بەدەرە
کوڕم مەترسە کچم مەلەرزە
خۆت نەفام مەکە بەقسەی هەرزە
(مێردەزمە) کوا ببێ بەبزن
قسەی ژنانە و پیاوی درۆزن
قاچی لە عەردە و سەری لە هەوا
(غۆلی بیابان) لە کوێ بووە کوا؟
ئەمانە هەموو منالّ ترسێن
مەلای دوعا نووس بۆمان ئەخوێن
شێخی شێت چاکەر، مەلای دوعا نووس
ڕیایی ئەکەن بۆ پوول و فلووس
شێتی عیللەتە وەک گرانەتا
تۆ باوەڕ مەکە بەقسەی مەلا
ئەڵێت پێی ناوە لە منداڵیان
دەستیان لێ وەشاند لەسەر کانیان
جن دەستی کوانی تا بیوەشێنی
جسمێکی نییە کە بیپوشێنی
وەک مەلائیکەن بێ گۆشت و ئێسقان
بەدەنیان نییە بەڕەنگی ئینسان
جنۆکەی قژن، قژن مل باریک
نە لەکانییە، نە ژووری تاریک
ڕۆڵە مەترسە هیچ لە جنۆکە
هەموو هەڵبەستی زۆر ترسنۆکە
ئەگەر باسیان کرد هی مێردەزمە
تۆ پێ بکەنە بیکە بەگەمە
جنۆکە چۆن خۆی ئەکا بەمار
یا بەپشیلە یا خێوی ناو غار

ئەوا بوو بەمار خۆی کوتا بۆ لات
ئەی سوورەتەکەی خۆی چی بەسەر هات
جننی ناگۆڕێن، گۆڕین مەحاڵە
هەرکەسێ وای گوت قسەی بەتاڵە
هیچ دەست وەشێن نین جنۆکەی فەقیر
هەموو عەبدی خوان بەزکر و تەکبیر
ئەوەی کافرە دەستەی شەیتانە
ئەوەی ئیسلامە دۆستی خۆمانە
کورِم مەترسە کچێ ئازابە
لە سەرگوزەشتی کۆن تەوەلا بە
خێوی ناو هۆدە غۆلی بیابان
هێندە درۆیە ناکرێ بەیان
درۆ لەو زلتر باسی شەوەیە
منداڵ خنکێنە ئیشی ئەوەیە
منداڵ نازکە؛ کە هاتە دنیا
بە لووت ئەتوانی هەناسە بدا
شتێ کە بەری هەناسەی بگری
شین ئەبێتەوە ئەتاسێ و ئەمری
ژنانیش ئەڵێن ئەی شەوە گرتی
مامانیش ئەڵێ دیم خرتە خرتی
هەموو بەجارێ ئەبنە درۆزن
بەخوا نەشەوە خۆی لێی دا نەجن
بێ چرا برۆ مەترسە بۆ ژوور
ئەمما بێ رەفیق مەرۆ بۆ رێی دوور
کتێب گرەکان مەلای زبان لووس
ژن تەفرە دەرن بۆ جەڕی فلووس
کورِە مەترسە لەو فاڵگرانە
کتێبی بخە ناو ئەدەبخانە
ئیشی سبەینێ هەر خوا ئەیزانێ
مەیکرِە رِمل جەفر بەنانێ

دینەکەی ئێمە بێ غەل و غەشە
ئەوەی لێی لادا بەخوا رِوورِەشە
خێڵی جنۆکە ناچن بۆ کوێستان
یا بۆ گەرمیان لە وەختی زستان
کە سەرما و گەرما نەزانن چییە
ئەم هاتوچوونەی بڵێ بۆ چییە
رِۆڵە مەترسە لەم قسەو باسە
قسەی کەسێکی بێ مێشک و کاسە
کە کەسێ وتی ئەم رِۆژە شوومە
بزانە ئەوە قسەی مالومە
چونکە موسڵمان عەقیدەی پاکە
شەمە و یەک شەمەی هەموو لا چاکە
چاکی و خراپی راجع بەخۆتە
بەناحەق لە دەست شەممەر و رِووتە
قەل ئەقیرِێنێ بۆ پێت ناخۆشە
منداڵ ئەپژمێ بۆ ئیشت بۆشە
تووشی رِێوی بی بۆچ کارت چاکە
ئەگەر کەروێشکە بۆچی هیلاکە
گەرمات تووش بێ سەفەرت باشە
وا دڵت خۆشە ئەڵێی یولداشە
ئەمانە قسەی پیاوی نەفامە
باوەرِ بەمانە شەرعەن حەرامە
رِۆڵە سڵ مەکە لەم قسانە
هەموو بە بەیتی خلەی بزانە

سەرگوزەشتەی خێوی ناو مزگەوت

مزگەوتێ ئەبێ دوور لە ئاوایی
عیبادەتخانەی ذاتی خودایی
خەڵقی دێ بۆ نوێژ ئەچوونە ئەوێ
رِایان ئەبوارد تا نیوەی شەوێ

له تەنیشت مزگەوت دوو هۆدە هەبوو
غەریبە و میوان بۆ خەوتیی ئەچوو
یەکێکیان ئاوا یەکێکیان وێران
پڕ لە سیسرک و قالۆنچە و ماران
کەس نەی ئەوێرا بەشەو تیا بنوێ
ئەیان گوت خێوی هەیە بەشەوێ
چونکە یەک دوو کەس، تیایا مردبوو
بەخێودار هودە، ناوی سەند بوو
شوهرەتی خێوی ئەو ژوورەی مزگەوت
کەوتە دنیاوە هەیبەتی سەرکەوت
پیاوێکیش ئەبێ فەقیر و کەساس
بێ کەوش و کەڵاش بێ کەوا و کراس
لەبەر فەقیری بێزار بوو لە خۆی
خوا نانی بڕی پێغەمبەریش دۆی
بیستبووی ناوی ئەو ژوورە پیسە
وتی: چیمە لەم ڕیس و گوریسە
من کە بێ ئاو بم منداڵم بێ نان
ئەچمە ئەو ژوورە تەسلیم ئەکەم گیان
سەری ڕێگای کرد تا هاتە مزگەوت
شەو چووە هۆدە بۆ خۆی تیایا خەوت
لە نیوە شەوا شتێکی دی هات
چووە گۆشەیەک لێی ڕاکشا مات
کابرا کتوپڕ بەدەستە و خەنجەر
لای دەرگاکەی گرت کە نەچێتەدەر
بوو بەنۆبەچی ئەو شەوە نەنوست
بزانە چۆنە خێوی بەد سروشت
کە ڕۆژ بووەوە، دنیا ڕۆشن بوو
لێک ئاشکرایی دۆست و دوژمن بوو
پیاوە سەیری کرد سەگێکی بێ فەر
لێی ڕاکشاوە لات و لەڕ و گەڕ

وتی ئەوانەی شەو لێرە نوستوون
هەموو لە ترسی سەگەگەڕ مردوون
وایان زانیوە کە ئەوە خێوە
لە ترسا گیانیان چووە لە جێوە
ڕۆڵە واهیمە ئینسان ئەکوژێ
وەکو گیانلەبەر خوێنی ئەمژێ
مەیخەرە دڵت واهیمە و خەیاڵ
واهیمە گەورەش ئەکا بەمنداڵ
ڕۆڵە مەترسە لە خێو و لە دێو
نە لە ئاواییێن نە لە شاخ و کێو
بدەرە قسەی پێشینان سەرنج
دێو لە کوێ بووە لە کوێیە درنج
تاریخی عەجەم قسەی جوولەکە
دێو و درنجیان کرد بەتۆڵەکە
ئەڵێن دێو هەموو وان لە کێوی قاف
پێی باوەڕ ئەکا نەفامی دڵصاف
کێوی قاف ئەڵێن بەدەوری ئەرزا
ئیحاتەی داوە دێو لە جێی بەرزا
هەرچی منالی ئێستا بخوێنێ
درۆی وا زل! زل هیچ ناسەلمێنێ
خوێندەوارەکانی دەوری پێشوو
زوو تابع ئەبوون بەوتاری جوو
ئەیان خستە ناو کتێبی خۆیان
قسەی جوولەکە و ئیران تۆران
ئێستا کەوا هۆش کراوەتەوە
کەس دەرگای درۆی زل ناکاتەوە

ڕۆڵە بخوێنە

ڕۆڵە مەترسە کوڕم بخوێنە
لەناو عالەما زوو خۆت بنوێنە
ئەگەر کەڵوڕی، ئەگەر بڵباسی
کە خوێندەوار بووی ڕێی خۆت ئەناسی
بەڵام ئایینی ئابائوو ئەجداد
تۆ مەیدە بەباد وەک ڕەنجی فەرهاد
ئایینی ئەوان بگرە بخوێنە
بە خوێندن کارت ڕەونەق ستێنە
عادەت و کردەی باو و باپیرت
غەیبەتی مەکە حەڵاڵ کە شیرت
هەر دینێکیان بوو بگرە ئەو دینە
ئەمە ڕەوشتی قەومی دووربینە
میللەتی ژاپۆن کە زۆر پێشکەوتوون
لەسایەی عیلم و مەعریفەت دابوون
لەگەڵ ئەم حاڵەش کەوا زۆر بەرزە
شوێن عاداتی کۆن لەلایان فەرزە
دین و ئایینێ کەوا بوویانە
تێکیان نەداوە هەر لەم زەمانە
پادشای خۆیان لەلایان خوایە
هەندێ ڕووی لە بت، هەندێ لە گایە
بەشی زۆر کەریان کە گاپەرستن
دائم خەریکی کاری دروستن
خیرافاتی سەد هەزار ساڵەیان
هەر ماوەتەوە لای پیر و جەوان
ئەتۆش بەخوێندن هیچ مەغروور مەبە
لە دینی باو و باپیر دوور مەبە
عیلمت بخوێنە دینیش ڕاگرە
دین بەکردەوەی چاکت لە ڕێی نیفاقت

دینە ئەمر ئەکا بەئیتفاقت
دینە مەنع ئەکا لە ڕێی نیفاقت
دینە ئەمرەکا لە شەڕی دوژمن
ببە بەقەڵغان بۆ پاسی وەتەن
دینە ئەمرەکا بەیاریدەدان
لەگەڵ یەکتری وەختی لێ قەومان
گاور و جوولەکە و هیندی و ژاپۆنیا
لەسەر ئایینی ئەون لە دنیا
تۆش موسڵمانی ئایینی ئیسلام
فەرامۆش مەکە ئیتر وەلسەلام

سەرگوزەشتەی خوشک و برایەکی ئازا

کوڕم بۆت ئەکەم حیکایەتی خۆش
تۆش گوێی لێ بگرە و وریابە و بەهۆش
زەمانی پێشوو لە بەینی دوو کێو
دێیەک کرابوو وەک بارەگای دێو
دە پازدە خانوو خەڵقی تێدا بوو
ئیشی گەورەیان ڕاوی دەعبا بوو
بە چەک ئەیان کوشت حەیوانی کێوی
بە تەڵە دانان دەڵەک و ڕێوی
بە پارەی پێستی ئەم حەیوانانە
ڕایان ئەبوارد هەموو شاهانە
مام سەلیم ناوێ ماڵی لەوێ بوو
لە پاش کوێخاکە گەورەی ناو دێ بوو
تەنیا کوڕێک و کچێکی هەبوو
لەو ولاتەیا وێنەیان نەبوو
کوڕ ناوی سەردار کچیش گوڵبەهار
کوڕ بێچووە شێرێ کچ گوڵی بەهار
کچی کوێخای دێش ناوی خونچە بوو
نازک و نازدار خاوەن لەنجە بوو

هەموو ڕۆژ بۆ لای گوڵبەهار ئەچوو
تەنیا گوڵبەهار دەستە خوشکی بوو
غونچە و گوڵبەهار بەڕۆژ و بەشەو
لای یەکتری بوون غەیری وەختی خەو
لەم هاتوچۆیەی خونچە و گوڵبەهار
سەودای کەوتەسەر بێ چارە سەردار
بەداوی زولفی خونچە وا گیرا
نەدەهات هیچی تری بەبیرا
تیری مۆژگانی برینداری کرد
بە غەم و غەمزە گرفتاری کرد
لە حاڵی سەردار خونچە بێ خەبەر
نەیزانی گڕێی خستۆتە جگەر
خونچە وەک پەیکان چەقیبووە دڵی
نە دەنیشتەوە گریان لە کوڵی
ئاخیری خونچەیش بەعیشقی سەردار
بوو بەقومری شەیدایی سەردار

باسی صۆفی کەریمی چەرچی

صۆفی کەریم ناو ئەهلی گەرمیان
بۆ پێستە کڕین ئەچوو بۆ کوێستان
هەموو ساڵ ئەچووە دێیەکەی ناو کێوان
لە ماڵی سەلیم ئەبوو بەمیوان
شتی گەرمیانی ئەبرد بە دیاری
خۆی خۆشەویست کرد خۆی کرد دیاری
پیستەی ئەکڕی هەرزان و گران
هی ڕێوی و دەڵەک هی بزن و بەران
لە پاش چەند ڕۆژێ ئەگەڕایەوە
بۆ وڵاتی خۆی ئەکشایەوە
چەند ساڵ بەم نەوعە هاتوچۆی ئەکرد
بنای دۆستی بۆ ئاسمان ئەبرد

بوون بەئاشنا سەلیم و صۆفی
صۆفی لەو ناوە هیچ نەما خۆفی
هەروەکو برا وابوون لەگەڵ یەک
کاریان ڕێک ئەخست هەردوو بەکۆمەک

صۆفی کەریم خوازبێنی گوڵ بەهار ئەکا

ڕۆژێ بەجووتە سەلیم و کەریم
هەردوو نیشتبوون بێ غائلە و بیم
ڕووی کردە سەلیم صۆفی بەخۆشی
وتی ئەی ڕەفیق تۆ ساحێب هۆشی
تێکەڵی و خۆشی دیاربوو مەحەبەت
من وام پێ خۆشە هەتا قیامەت
لەگەڵ یەکتری ببین بەخزم
بەرز بینەوە لە جێگای نزم
کچێکم هەیە زۆر جوان و نازدار
لە دڵی خۆما داومە بەسەردار
بۆ کوڕەکەی من ئەگەر گوڵبەهار
ئەتۆش بیبەخشی زۆر جوان ئەبی کار
مام سەلیم وتی ئەی یاری هەمدەم
فکرەکەت جوانە پەسندی ئەکەم
بەشەرتێ سەردار لێم نەکا گلە
من ڕەزامەندم بەم معامەلە
لەوکاتە سەردار هاتە ژوورەوە
دانیشت لەلایان بەسروورەوە
لەلای سەرداریش ئیش ئاشکرابوو
سەردار لە وەزعی خۆی هیچ تێک نەچوو
وتی مەمنوونم بەئیشی وا باش
خزمایەتیمان بێ لەمەو پاش
سەلیم و کەریم ببن بەبابم
هەروەک شازادەی عالی جەنابم

گەر ئەتانەوێ ئیش چاک ڕێکخرێ
من وام پێ خۆشە بەم ڕەنگە بکرێ
گوڵبەهار بەشی مامە کەریم بێ
سەرداریش جارێ بەشی سەلیم بێ
یەعنی ئێستاکە من ژن ناهێنم
شووشەی ئازادی خۆم ناشکێنم
ئەمما من ڕەزام خوشکم گوڵبەهار
لە ڕێی صۆفیا بکرێ نثار
لەسەر ئەم قەولە هەرسێ ڕازی بوون
با خسۆس سەردار دڵشاد و مەمنوون
چونکە بەدوای خونچە گیرابوو
بەبۆنی خونچە مەست و شەیدا بوو
گوڵبەهاری کرد بەفیدای خۆی
تا دڵی نەشکێ خونچەی عەتر بۆی

گواستنەوەی گوڵ بەهار

مودەی سێ چوار مانگ ڕۆیی هاوین هات
صۆفی کەوتە خۆی بۆ تدارەکات
هەرچی پێویستە بۆ ئەسپابی بووک
چوو هەمووی کڕی لە بەغدا و کەرکووک
لەگەڵ چەند سوارێ لە خزمی خۆبان
بەرەو کوێستان بوون لە ناو گەرمیان
ڕۆیشتن هەتا ماڵی مام سەلیم
دابەزین لەوێ بەقەدر و تەعزیم
حورمەتیان گیرا بەمیوانداری
کچیان مارە کرد بەئەمری باری
ئەمجا بەجارێ ڕووەو گەرمیان
خستیانە ڕێگا بووک و بەربووکیان
بەشادی و خۆشی نزیک بوون لەماڵ
زاواش لەولاوە هات بۆ ئیستیقبال

بووکیان گەیاندە ناو دیو ئاوایی
دەهۆڵ و زوڕنا حازر بۆ شایی
سە شەو و سە ڕۆژ هەر هەڵپەڕین بوو
بەرگی ژن و پیاو سوور و ڕەنگین بوو
لە پاش سە ڕۆژە شایی بڕاوە
خەڵکی و دێ و ئەتراف کەوتە بڵاوە
گوڵ بەهار لە ماڵ کەوتە ئیش کردن
بوو بەئاغاژن بۆ کردە و بردن
مودەتی سە ساڵ لە گەرمیان بوو
دوور لە باوک و قەوم و خۆیشان بوو
بوو بەخاوەن کوڕ خوا کوڕی دایێ
هەر ئەی وت بۆچی کاکیشم نایێ
زۆر ئارەزووی بوو ئیزن وەرگرێ
باوەخوون بکرێ کوڕیشی بەرێ
نەشەو خەوی بوو نە ڕۆژ ئارام
هەر ئەیوت لە کوێن باوک و برام

باوەخوون کردنی گوڵ بەهار

لەلای مێردەکەی لەلای خەزووری
گوڵبەهار ئەی کرد شەکوا لە دووری
دووری لە باوک و برا و کەسوکار
گرێی خستە دڵ هیچ نەی بوو قەرار
ڕۆژێ خەزووری وتی کچی خۆم
تۆ خۆت نایزانی من خەمت ئەخۆم
ئێستا هاوینە وادەی خەرمانان
دەستمان ڕایی بێ لە کار و فرمان
شەرتە ئارەزووت بەجێ بهێنم
بە مەخسودی تۆ ئیش ڕاپەڕێنم
ئیتر گوڵبەهار بەوەعدەی خەزوور
هیوای پەیدا کرد بۆ دڵی ڕەنجوور

کە هاوین نەما خەرمان هەڵگیرا
بۆ تۆوی تازە جووتیش بەسترا
شنەی بای پاییز دنیای فێنک کرد
گوڵاڵە سوورەی سەری دەرهاورد
گەڵای زەرد و سوور لەناو ڕەزانا
زەینەتی بەخشی بەسەر خەزانا
پەڵێ پاییزیش هەروەک بەهارە
شاخ و دەشت و باخ هەمووی گوڵزارە
بە وەعدەی خەزوور گوڵبەهار دیسان
ماڵ و مێردەکەی خۆی کرد هەراسان
لە پاییزیش ڕۆیی مانگێکی تەواو
شەوێ دانیشتن کۆمەڵی ژن و پیاو
مێردەکەی وتی لەبەر مەڕ و جووت
لەبەر تێکۆشین بۆ ئیدارە و قووت
لەگەڵ گوڵ بەهار بچم بۆ سەفەر
چوونی من بابە زەرەرە و خەتەر
ڕەنجبەرەکەمان یەکجار بەکارە
خانە زەمانە، تەواو هۆشیارە
با هەر ئەو بچێ چونکە ئەمینە
بۆ سەرما و سەختی ڕێگای بەتینە
باوکیش ڕەزا بوو بەقسەی کوڕی
هاتە جواب و قسەکەی بڕی
وتی زۆر باشە بۆ ئەم سەفەرە
چونکە مەحرەمە ئیشی ڕەنجبەرە

کەوتنە ڕێگای گوڵ بەهار و ڕەنجبەر

بارانی پەڵە لە هەر لا باری
گوڵبەهار ئینجا ڕێک خرا کاری
توێ شووی ڕێگای کرد کولێرە بەڕۆن
قەراری وا دا کە بەیان بڕۆن

خۆی و ڕەنجبەری و کوڕی نازداری
سەری ڕێیان گرت بەهۆشیاری
ڕەنجبەریش کە کوڕی ئەگەر تەکول
جارجار گۆرانی جارجار بۆڵەبۆڵ
هیچ مەحرەم نەبوو ئەو حەرامزادە
بۆ خیانەتی دائم ئامادە
سەگی نائەمین دڵ پیس و مەلعوون
بەسووڕەت ئینسان بەسیرەت مەیموون
دێ بەدێ هاتن بەسواری و بەپیان
هەتا کوێستان خۆی دەرخست بۆیان
شەوێ مانەوە لە یەک ئاوایی
ئەو شەوە گۆڕرا هەوای دنیایی
بەفر و بای سەخت شاخانی پڕ کرد
بوو بەیەک پارچە دەشت و تپە و گرد
سێ ڕۆژ مانەوە لە ترسی سەرما
ڕۆژی چوارەمین کەوتنە ڕێگا
ئەو ڕۆژەش ڕۆیین بەدڵ و بەگیان
سێ چوار سەعاتی مابوو مەنزلیان
هەواکەی گۆڕی هەورێکی هێنا
با، بوو هاودەمی بەفری دەهێنا
سەعاتێ ڕۆیین بەفر هەر باری
کەسیرە کەوتن، کەوتنە زاری
گوڵبەهار وتی ئەشکەوتێ بەردێ
ئەمن شارەزام بابچین بۆ ئەوێ
ڕەنجبەری مەلعوون منداڵی هەڵگرت
گوڵبەهار ڕێگای ناو ئەشکەوتی گرت
بە هەر حاڵێ بوو گەیشتنە ناو غار
دەسو پێی تەزی و لەشیان پڕ ئازار
کوڕیش لە باوەش دایکی نوستبوو
یا ماری ئەجەل لەشی گەستبوو

ڕەنجبەر برسی بوو وتی ئەی خانم
کولێرە و خورما لە کوێیە گیانم
گوڵبەهار نان و خورمای بۆ دانا
وتی تۆ بیخۆ هەتا توانا
دەسی بەخواردن کرد ئەو بێ دینە
دەمی لێ بادا هەروەک ماکینە
کە ورگی پڕ بوو لە خواردەمەنی
سەری دەروونی کرد بەعەلەنی
وتی ئەی خانم ئەمن ڕسوای تۆم
لەو ساتەی دیومیت شێت و شەیدای تۆم
ئەگەرم تەسلیمم ئەبی لێرانە
گیانی شیرینم بۆ تۆ قوربانە
گوڵ بەهار وتی توو ویژدانت بی
یادی نیعمەت و ئاو و نانت بی
بە نان و نیعمەت گەورە کراوی
سەگ مەبە و سپڵە ئەگەر تۆ پیاوی
وتی ئەمانە هیچیان نازانم
ئەتکەم بەفیدای تیغی دەبانم
خۆت و کوڕەکەت یەک یەک ئەکوژم
لە پاش کوشتنتان خوێنتان ئەمژم
بە ئاگری عیشق تۆ منت سووتاند
بۆ جێیەکی وا تالع تۆی گەیاند
ئینجا گوڵبەهار زۆر پاڕایەوە
ئەو هەر بەتوندی جوابی دایەوە
پەردەی بێ شەرمی بەجارێ دڕاند
پەلاماری دا کوڕەکەی فڕاند
خەنجەری کێشا زوو سەری بڕی
سەری بۆ هاوێشت خەنجەری سڕی
وتی لە پاش ئەم نۆبەتی تۆیە
وەقتی تەسلیمە نەک هی ڕۆڕۆیە

خانم بەدڵی پڕ لە ئێشەوە
بە عەقڵ و تەدبیر هاتە پێشەوە
وتی عەزیزم تۆ بێ ئارامی
من زوو زانیومە کە تۆ شەیدامی
منیش لە دڵدا بوومە بریانت
هەزار مێرد ئەکەم هەر بەقوربانت
با کوڕیش نەبێ من هەر تۆم ئەوێ
دەستت لەملان و لە ئەستۆم ئەوێ
بۆ هەر کوێ ئەچی منیش بەچاوان
شەرتە نەچمەوە بۆماڵی باوان
بەقسەی میچکە میچکەی ژنانە
لەکەڵ دایبەزاند ئەو سەگ شەیتانە
هاتەوە سەر خۆی مەلعوونی غەدار
بەخەندە وتی بەخوا گوڵ بەهار
ئەگەر ئینکاریت هەر بکردایە
تۆشم شەق ئەکرد هەر لەم جێگایە
چووە پێشەوە بۆ لای گوڵ بەهار
بەشێوەی عاشق بەڕەنگی دڵدار
گوڵ بەهار دەستی خستە ناو دەستی
دەسبازی ئەکرد بەڵام بەستی
وەهای خەڵەتان هیچ نەیما خەبەر
گوڵ بەهار لە پڕ فڕاندی خەنجەر
مەردانە کێشای خەنجەر لە کاڵان
دای لەسەر دڵی کوشتی بێ ئامان
لە شاخ و لە دەشت دەنگی ئافەرین
بەرز ئەبووەوە تا چەرخی بەرین
ئەنجا بەتەنیا و لەو غارە دابوو
لەگەڵ جەنازەی کەوتووی دوو مردوو
ترسی دڕندە غائیلەی دەروون
خەوی لێ زڕان تا ڕۆژ ئەبێ ڕوون

گرەوکردنی کوێخا لەگەڵ سەردار

هەموو شەو بۆ نوێژ ئەهلی جەماعەت
کۆ ئەبوونەوە بۆ ذکر و تاعەت
لە پاش نوێژکردن بە درشت و ورد
لە گوێ کوورەکە خەیاڵیان ئەکرد
قسەی ڕابردوو ئەگێڕایەوە
مەردی و نامەردی ئەبێژرایەوە
یەکێکیان هەستا چووە دەرەوە
گورج هاتە ژوورێ هاتە بەرەوە
وتی شەوی وا نەبووە لە دنیا
بەفر ئەبارێ لەگەڵ کزەی با
ئەمشەو شەوی کوڕی ئازایە
شەوی دڕندە و ورچی سارایە
ئەمشەو با هەموو لێرە دانیشین
شەوچەرە بخۆین سیغار بکێشین
لەم خەبەردانە کوێخاش بۆی هەستا
چووە دەرەوە لە هەیوان وەستا
لە پاش زەمانێ هاتەوە ناویان
وتی کوڕینە ئەی هەرزەکاران
هەر کەس لە ئێوە ئازایە بەشەو
بێ لەگەڵ منا بکا یەک گرەو
ئەمشەو بگاتە ئەشکەوتی بەردێ
لەوێ نیشانەی گەیشتنی دانێ
شەرتە ئەو کوڕە بکەم بەزاوام
بۆ جل و بەرگیش هیچ نەبێ دەعوام
لەناو کۆمەڵێ کوڕ و هەرزەکار
چاپوک ڕاپەڕی شێرانە سەردار
وتی شاهێدبن خوێنم لەسەر خۆم
بۆ ئەم گرەوە شەرتە من ئەڕۆم

مام سەلیم وتی ڕۆڵە دانیشە
جەرگم لەت مەکە ئەتوو بەم ئیشە
وتی بابەگیان عەرد و عاسمان
گەر لەیەک بدەن ئەڕۆم ئەلئان
ڕووی کردە ماڵێ کالەی داپێچا
خۆی پێچایەوە چەکی لە خۆی دا
بەعەشقی خونچە دنیای بەهار بوو
لەبەر چاوی هەر لالەزار بوو
وتی سەر لەڕێی جانانا دانان
یەکجار بەجێیە زۆر سەهل و ئاسان
هەرچەند شەوی سەخت بەفروسەرما بوو
بەشەوی زفاف قەرار درابوو
ئەم دڕندە بوو؛ بۆ ورچ و بەراز
لە داوێنیەوە ڕووی کردە هەوراز
مەردانە بەناو بەفردا سەرکەوت
دوو سەد هەنگاوی مابوو بۆ ئەشکەوت
گوڵ بەهار فەرقی بەتەقەی پا کرد
خەنجەری هەڵگرت خۆی مهەییا کرد
سەری ڕەنجبەری بڕی دەسبەجێ
وتی دڕندە پێوە خەریک بێ
لە ئەشکەوتەوە فڕێی دایە خوار
نەختێ ڕاوەستا لەو جێیی سەردار
کە ڕوانی سەری بڕاوی تازە
بۆی فڕێ درا هات لەو هەورازە
هیچ گوێی نەدایە هەر تەکانی دا
نەترسی هەبوو نەوچانی دا
گوڵبەهار کە دی هەر دێ بەزشتی
دەستی ڕەنجبەری بڕی هاویشتی
سەرداریش ئەمجا وەکو شێری ڕاو
ڕوانی وا بۆی هات دەستێکی بڕاو

بانگی کرد دێوی خێوی لە ئەشکەوت
شەرتە بەقەمە بتکەم لەت لەت
گوڵبەهار دەنگی برای خۆی ناسی
بانگی کرد ئەمجار زۆر بەکەساسی
کاکە گیان بەخوا نە دێوم نە خێو
من خوشکی خۆتم گیراوم لە کێو
سەردار لەم قسە هەر واقی وڕما
نەیما غائیلەی دڕندە و سەرما
دووبارە وتی شەیتانی یا جن
بۆ نووکی خەنجەر ئەتکەم بەهەرزن
وتی کاکە گیان من گوڵبەهارم
جن و شەیتان نیم خوشکی نازدارم
بۆ ماڵ ئەهاتم وا لێم قەوماوە
زوو فریام کەوە جەرگم بڕاوە
ئەمجار سەرداریش وتی خوشکی خۆم
هیچ ترست نەبێ پشتیوانی تۆم
چووە پێشەوە مەردانە سەردار
دەس لەملان بوون لەگەڵ گوڵ بەهار
لە پاش دانیشتن لە ئیش گەیشتن
ئینجا هاتنە سەر باسی ڕۆیشتن
وتی خوشکی خۆم لای پیاوی مزگەوت
گرەوم کردووە کە بێمە ئەشکەوت
هەستە با بڕۆین زوو بۆ ئاوایی
لێرەبی ئەشیا هەتا دوایی
خوشکی دایە پێش هات وەک ئەژدیها
نە پرسی لە کێو لە بەفر و سەرما
خۆی و خوشکەکەی چوونە ناو مزگەوت
ئەهلی جەماعەت کە چاویان پێ کەوت
هەموو شپرزان لەم وەزعە دییان
بەجارێ کردیان ماندوو نەبوونیان

لە پاش زەمانێ زانیان هەموو
حاڵی براو خوشک کاری ڕابوردوو
کوێخا کەزانی لە حاڵ و ئەحواڵ
ناردی مەلایان دەرهێنا لە ماڵ
کچی مارە کرد لە سەرداری شێر
وتی لە دنیا هەروا ئەبێ نێر
کردیان بەشایی و بەزم و ڕەشبەڵەک
دەنگی هەلهەلە گەیشتە فەلەک
ئاوازەی سەردار کەوتە دنیاوە
هەر ئافەرین بوو لە هەموو لاوە
ڕۆڵە مەترسە کچم مەلەرزە
ئینسانی ئازا حورمەتی بەرزە